

Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Навчально-науковий інститут економіки
Факультет обліку і фінансів
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ:
В.о. завідувача кафедри,
д.е.н., професор
_____ О.В.Добровольська
“ _____ ” _____ 2021 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

Вдосконалення управління грошовими розрахунками
сільськогосподарського підприємства

Виконав: студент за
освітньо-професійною програмою
«Фінанси, банківська справа та
страхування» зі спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа
та страхування»
Петрованов А.С.

Керівник: проф. Добровольська О.В.

Форма № Н-9.01
(затверджена наказом
МОН молоді і спорту України
від 29 березня 2012 року № 384)

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ

Факультет обліку та фінансів
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування
Освітній ступінь магістр
Освітньо-професійна програма «Фінанси, банківська справа та страхування»
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____ Катан Л.І.

«_____» _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ

на дипломну роботу студента

ПЕТРОВАНОВА АНДРІЯ СЕРГІЙОВИЧА

1. Тема дипломної роботи «Вдосконалення управління грошовими розрахунками сільськогосподарського підприємства»

керівник роботи Добровольська Олена Володимирівна, д.е.н., професор,
затвержені наказом ДДАЕУ від 30 листопада 20209 р. № 2997.

2. Строк подання студентом роботи – 15 лютого 2021 року.

3. Вихідні дані до роботи річні звіти СГ «Воля» за 2015–2019 роки.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розкрити).

1. Теоретичні аспекти грошових розрахунків сільськогосподарського підприємства. 2. Аналіз грошових розрахунків сільськогосподарського підприємства. 3. Шляхи вдосконалення управління грошовими розрахунками сільськогосподарського підприємства. Висновки і пропозиції.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень).

1. Структура товарної продукції рослинництва СГ «Воля» в 2019 р. тис. грн та %. 2. Структура товарної продукції тваринництва СГ «Воля» в 2019 р. в тис. грн та %. 3. Динаміка середньорічної вартості основних і оборотних фондів СГ «Воля» в 2015-2019 рр., тис. грн. 4. Динаміка фондомісткості та фондівіддачі СГ «Воля» в 2015-2019 рр., тис. грн. 5. Динаміка рівня рентабельності СГ «Воля», %. 6. Стадії управління грошовими розрахунками підприємства.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітки
1.	Теоретичні аспекти грошових розрахунків сільськогосподарського підприємства	Квітень 2020 р.	
2.	Організаційно-економічна характеристика СГ «Воля»	Травень 2020 р.	
3.	Аналіз руху грошових розрахунків	Вересень 2020 р.	
4.	Аналіз грошових розрахунків сільськогосподарського підприємства	Жовтень 2020 р.	
5.	Шляхи вдосконалення управління грошовими розрахунками сільськогосподарського підприємства	Листопад 2020 р.	
6.	Оцінка впливу виручки від реалізації на надходження грошових коштів від операційної діяльності	Грудень 2020 р.	
7.	Висновки і пропозиції	Січень 2021 р.	
8.	Оформлення роботи	Лютий 2021 р.	

Студент _____ Петрованов А.С.
 (підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____ Добровольська О.В.
 (підпис) (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ	4
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ГРОШОВИХ РОЗРАХУНКІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА	8
1.1. Економічний зміст грошових розрахунків підприємства	8
1.2. Управління готівковими розрахунками на підприємстві	12
1.3. Управління безготівковими розрахунками на підприємстві	17
Висновки до розділу 1	22
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ГРОШОВИХ РОЗРАХУНКІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА	23
2.1. Організаційно-економічна характеристика СГ «Воля»	23
2.2. Комплексна оцінка фінансового стану СГ «Воля»	33
2.3. Аналіз руху грошових розрахунків	40
2.4. Оцінка ефективності грошових розрахунків	44
Висновки до розділу 2	48
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ РОЗРАХУНКАМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА	50
3.1. Напрямки вдосконалення управління грошовими розрахунками СГ «Воля»	50
3.2. Оптимізація складу оборотних активів СГ «Воля»	54
3.3. Оцінка впливу виручки від реалізації на надходження грошових коштів від операційної діяльності	58
Висновки до розділу 3	65
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	70
ДОДАТКИ	

РЕФЕРАТ

Тема: «Вдосконалення управління грошовими розрахунками сільськогосподарського підприємства»

Дипломна робота вміщує 78 сторінок, 21 таблицю, 6 рисунків, 5 додатків, 102 літературних джерела.

Метою дослідження є розробка пропозицій щодо вдосконалення управління грошовими розрахунками сільськогосподарських підприємств на основі вивчення діючої нормативно-правової бази, теоретичних основ та стандартів обігу грошових коштів в Україні.

Об'єктом дослідження є процес організації грошових розрахунків підприємствами.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних аспектів організації грошових розрахунків з покупцями та постачальниками, удосконалення управління ними.

Результати досліджень запропоновані до впровадження в діяльність селянського господарства «Воля» Магдалинівського району Дніпропетровської області.

АНОТАЦІЯ

ГРОШОВІ РОЗРАХУНКИ, ГРОШОВІ ПОТОКИ, БЕЗГОТІВКОВІ РОЗРАХУНКИ, ГОТІВКОВІ РОЗРАХУНКИ, РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ.

АННОТАЦИЯ

ДЕНЕЖНЫЕ РАСЧЕТЫ, ДЕНЕЖНЫЕ ПОТОКИ, БЕЗНАЛИЧНЫЕ РАСЧЕТЫ, НАЛИЧНЫЕ РАСЧЕТЫ, ДВИЖЕНИЕ ДЕНЕЖНЫХ СРЕДСТВ.

SUMMARY

CASH SETTLEMENTS, CASH FLOWS, CASHLESS SETTLEMENTS, CASH SETTLEMENTS, CASH FLOW.

ВСТУП

Актуальність теми дослідження грошових розрахунків покликаний тим, що на сьогодні вагома частка сільськогосподарських підприємств на власний розсуд обирають стратегію й тактику їх діяльності. Першочерговим завданням будь-якого підприємства є самофінансування власної діяльності. За умов фінансової нестабільності, потрібно вчасно реагувати на невеликі відхилення від звичайної діяльності підприємства.

Управління грошовими розрахунками, які формують грошові потоки підприємства є тим важелем, з допомогою якого можливо дістатися жаданого результату діяльності – це отримання прибутку. Старт будь-якого бізнесу, як правило, розпочинається з грошей, що перетікають в ресурси виробництва. В подальшому виробнича форма оборотного капіталу перетворюється в товарну, а на стадії продажу в грошову, але одночасно процес вимагає постійний контроль, аудит та аналіз в усіх площинах. Повнота та своєчасність забезпечення фаз постачання, виробництва та реалізації продукції грошовими коштами впливає на підсумки основної (операційної) діяльності підприємства, міру його фінансової стабільності та платоспроможності, конкурентні позиції на ринку, які важливі для поточного та стратегічного розвитку.

Функціонування підприємства - є складним процесом, що є результатом постійного руху коштів. Головною проблемою, яка постає перед сучасними підприємствами, є регенерація та зберігання енергійності фаз операційної, інвестиційної й фінансової діяльності, що є гарантією жаданого ліквідного становища підприємства.

Діяльність підприємства, яка покликана задля отримання прибутку, вимагає, щоб грошові кошти трансформувалися в інші активи, що трансформуються в дебіторську заборгованість завдяки продажу продукції.

Теоретичні аспекти суті дефініції «грошові потоки» широко обговорюються у своїх працях зарубіжними та вітчизняними вченими: Ю.Брігхем [7], Л.Гапенські, Д.Ван Хорн [8], А.Кін [34], В.Бочаров [6], І.Бланк [4,

5], А.Поддєрьогін [60, 61, 87], О.Терещенко [81], В.Ковальова [35, 36] та інших.

Метою виконання дипломної роботи є дослідження й оцінка грошових розрахунків сільськогосподарського підприємства СГ «Воля» та вдосконалення методів їх управління в умовах ринкових перетворень та змін.

Для виконання поставленої мети необхідно дослідити такі завдання:

- ознайомитися з економічним змістом грошових розрахунків;
- дослідити процес управління готівковими та безготівковими розрахунками на підприємстві;
- надати організаційно-економічну характеристику підприємства;
- зробити комплексну оцінку діяльності підприємства;
- проаналізувати рух грошових розрахунків на підприємстві;
- запропонувати напрямки вдосконалення управління грошовими розрахунками сільськогосподарського підприємства СГ «Воля»;
- проаналізувати податкове навантаження на підприємстві;
- оптимізувати склад оборотних активів СГ «Воля»;
- оцінити вплив виручки від реалізації на надходження грошових коштів від операційної діяльності;
- надати висновки та пропозиції для підприємства.

Об'єктом дослідження є фінансова діяльність селянського господарства «Воля», яке займається вирощуванням сільськогосподарських культур. Оскільки підприємство має грошові кошти, проводить грошові розрахунки, то його аналіз має науковий та практичний сенс.

Предметом дослідження є процес управління грошовими розрахунками селянського господарства «Воля» за 2015-2019 рр.

Наукова новизна одержаних результатів є в наступному:

удосконалено:

- підходи щодо аналізу грошових розрахунків шляхом запровадження системи внутрішнього контролінгу підприємства СГ «Воля»;

набули подальшого розвитку:

- оцінка впливу виручки від реалізації на надходження грошових коштів

від операційної діяльності;

- економіко-математична модель оптимізації структури оборотних активів.

Теоретичною та методологічною базою дослідження вважаємо діалектичну методику наукового пізнання економічних явищ й процесів. Під час написання дипломної роботи були використані методи монографічного аналізу, логічного аналізу, статистичного аналізу та методу порівнянь. Інформаційною базою дослідження є форми фінансової та статистичної звітності СГ «Воля», законодавчі та нормативні документи, наукові праці українських й зарубіжних учених щодо управління грошовими розрахунками підприємства, результати власних досліджень, спостережень.

Апробація результатів роботи. Основні положення дипломного дослідження обговорювались на наукових семінарах та конференціях кафедри фінансів, банківської справи та страхування.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ГРОШОВИХ РОЗРАХУНКІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічний зміст грошових розрахунків підприємства

Фінансово-виробнича діяльність підприємства базується на постійному русі грошових коштів шляхом їхнього надходження чи вибуття. Рух грошових коштів на сільськогосподарському підприємстві ми розглядаємо як безперервний процес, але такий, що має виражений сезонний характер щодо притоку та відтоку грошей. Це підтверджують численні грошові розрахунки на сільськогосподарському підприємстві, яке займається рослинництвом або тваринництвом.

Грошові розрахунки акумулюються в грошові потоки підприємства і є сукупністю надходження та вибуття грошових коштів в певному проміжку часу, які сформовані в процесі фінансово-виробничої діяльності. Грошові розрахунки в момент надходження грошових коштів формують вхідні грошові потоки, а в момент їх вибуття – вихідні [15].

Грошові розрахунки – це розрахунки, що проводяться між господарюючими суб'єктами, виникають відповідно до платежів контрагентам під час розрахунків за товарно-матеріальні цінності й виконані послуги, за зобов'язаннями перед фінансово-кредитними установами та робітниками через перерахунок чи виплату необхідних коштів з рахунку платника на рахунок одержувача чи шляхом заліку заборгованості між ними [49].

Важливою умовою розрахунків задля виробничо-фінансової діяльності для виконання різних грошових зобов'язань, між контрагентами заключаються договірні засади, а лише після здійснюються будь-які грошові розрахунки та платежі в рамках договору.

За економічним змістом грошові розрахунки діляться на певні групи:

- платежі, які супроводжують процес виробництва (придбання предметів праці, засобів праці, виплату винагороди за працю);

- платежі, які проводять на виконання фінансових зобов'язань (розрахунків за податками, обов'язковими відрахуваннями та зборами);
- перерахування коштів для відшкодування витрат та створення нагромаджень.

Для підприємств важливими є безготівкові грошові розрахунки. Тому що це значно економить витрати на їх проведення. Безготівкові розрахунки проводять через інтернет ресурси з використанням програм банківських установ. Держава заінтересована в такому форматі розрахунків, оскільки це є економічно обґрунтованим витрачанням коштів, але держава визначає, регулює, моніторить та контролює грошовий оборот та грошові потоки підприємства згідно законодавства.

Ю. Брігхем «розглядає грошовий потік як фактичні чисті готівкові кошти, які надходять на фірму (чи витрачаються нею) протягом деякого визначеного періоду» [7].

На думку Дж. Ван Хорн «поняття грошових коштів та грошових потоків можна трактувати по різному. Грошові кошти і грошові потоки розглядають як готівку або робочий оборотний капітал, тобто у вузькому чи широкому тлумаченні цього поняття» [6].

А. М. Кінг «вважає, що система тотального управління грошовими потоками з основою менеджменту підприємства» [34].

За переконаннями Л. О. Коваленко та Л. М. Ремньової «грошові потоки це надходження та вибуття грошових коштів та їх еквівалентів у результаті виробничо-господарської діяльності підприємств. Так грошові кошти використовуються для фінансування поточних операцій і включають кошти у касі та кошти на банківських рахунках підприємств» [37].

Р.Б. Тян «розглядає грошовий потік як вхідний і вихідний, а різниця між ними утворює прибуток. Вхідний грошовий потік - це надходження від реалізації продукції та інші надходження. Вихідний грошовий потік – виплата заробітної плати, платежі субпідрядникам і постачальникам та інші» [83].

А. М. Поддєрьогін «визначає грошовий потік як сукупність послідовно

розподілених у часі подій, які пов'язані з відокремленим та логічно завершеним фактом зміни власника грошових ресурсів через виконання зобов'язань між економічними агентами (суб'єктами господарювання, державою, домогосподарствами, міжнародними організаціями). Грошові потоки безпосередньо пов'язані з рухом коштів на підприємстві, який відображає надходження грошових ресурсів та їх використання» [60, 61, 87].

Е. Нікбахт та А. Гроппеллі «наводять спрощене визначення грошового потоку як міри ліквідності компанії, що складається з чистого доходу і безготівкових витрат, таких, як амортизаційні відрахування. Наведене тлумачення грошового потоку, з одного боку, розкриває його сутність, з іншого — основні його складові»[53].

І.А. Бланк «визначає грошовий потік як основний показник, що характеризує ефект інвестицій у вигляді повернених інвестору грошових коштів. Основу грошового потоку за інвестиціями складають чистий прибуток та амортизація матеріальних та нематеріальних активів. Також він відмічає, що грошовий потік підприємства представляє собою сукупність розподілених у часі надходжень та виплат грошовий коштів, які генеруються в процесі його діяльності» [4, 5].

Показник «грошовий потік» або «чистий грошовий потік», за переконанням О.О. Терещенко, «почав використовуватися у 50-х роках 20 століття американськими аналітиками при аналізі цінних паперів і звітності підприємства» [81].

Російський вчений-економіст І. Балабанов «тлумачить грошовий потік, передбачаючи оборот грошей, який протікає безпосередньо в часі. При цьому автор звертає увагу на те, що система відношень, яка виникає в грошовому потоці, носить фінансовий характер» [2].

Поняття «грошовий потік» використовується у фінансовій діяльності українських підприємців походючи з іноземних джерел. Розгляд наукових праць відомих учених-економістів відкрило те, що визнано значну чисельність ставлень до пояснення грошового потоку як економічної категорії. Українські

науковці-економісти В.А. Верба й О.А. Загородніх розкривають дефініцію грошового потоку, зауважуючи на те, що це «..різниця між кількістю отриманих і витрачених грошей...» [11].

С.О. Московін «при визначеності грошового потоку обмежується поняттями різниці між грошовими надходженнями і витратами. При цьому звертається увага на існування декількох підходів до визначення грошового потоку» [49].

Вітчизняні корифеї з питань та проблем економічного аналізу, фінансового менеджменту й управління приділяють багато уваги розкриттю та поглибленню економічного змісту грошових потоків в контексті грошових розрахунків. Зрозуміло, що дефініція «грошовий потік» широко застосовується в фінансово-економічній теорії та практиці, єдиного загального трактування даного поняття немає. Тож разом з такими словосполученнями, як «грошові потоки», «грошові розрахунки», «рух грошових коштів» узагальнення грошових потоків підприємства вживають, на наше думку, більш влучне поняття «фінансові потоки».

Вагомою рисою в управлінні фінансовими потоками через розрахунки є розділення їх на вхідні (надходження грошових коштів) та вихідні (витрачання грошових коштів) фінансові потоки.

Свого роду місія вхідних фінансових потоків полягає в забезпеченні підприємства коштами, що потрібні для проведення поточної й інвестиційної діяльності. Вказані потоки мають вплив на фінансовий стан та підприємства, платоспроможність.

Фінансово-господарська діяльність будь-якого суб'єкта господарювання напряму пов'язана з розходуванням, використанням коштів. Тому місія вихідних фінансових потоків є в витрачання коштів в різних напрямках фінансово-господарської діяльності. Фінансові потоки, наразі, мають вагомий вплив на фінансовий стан в поточному періоді, платоспроможність й підсумки діяльності підприємства.

Отже, грошові розрахунки підприємства є вагомим предметом управління, які представлені у безготівковій та готівковій формах, на пряму пов'язано із функціонуванням грошей та грошової системи. Як функція засобу взаєморозрахунків з контрагентами економічних відносин усіх типів його діяльності, сформовані грошові потоки пов'язані зі складовими ліквідності та ризику, здійснюють вплив на мобільність активів та капіталу підприємства, обумовлені певними об'ємами, напрямками й строками.

1.2. Управління готівковими розрахунками на підприємстві

В Україні нормативно-правовими актами, які визначають порядок проведення грошових розрахунків на підприємствах, є:

1. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті, затверджене постановою Правління Нацбанку України від 21.01.2004 N 22 (zareєстрованою в Мін'юсті України 29.03.2004 р. N 377/8976) із наступними змінами та доповненнями [29].

2. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затверджене постановою Правління Нацбанку України від 29.12.2017 № 148 із наступними змінами та доповненнями.

Підприємства повинні мати поточні рахунки в банку та зберігати там власні кошти. Отримання готівки з поточного рахунку можливо лише для заробітної плати, матеріального заохочення, компенсацію відряджень та загальногосподарських витрат, тощо [4].

Отримання «готівки з поточного рахунку здійснюється з використанням грошового чека. Виписуючи грошовий чек, підприємство тим самим дає розпорядження банку видати вповноваженій особі зазначену в чековій суму готівки. При оформленні чека не допускається виправлень, які можуть поставити під сумнів його достовірність» [8,48].

Розрахунки «готівкою підприємствами всіх видів діяльності та форм власності проводяться з оформленням таких документів: податкових накладних,

прибуткових і видаткових касових ордерів, касового або товарного чека, квитанції, договору купівлі-продажу, актів про закупівлю товарів, виконання робіт (надання послуг) або інших документів, що засвідчують факти якоїсь діяльності, що підлягає оплаті.

Усім підприємствам, які мають рахунки в установах банків і здійснюють касові операції з готівкою, встановлюються ліміти залишку готівки в касі». [3].

Розмір «ліміту залишків готівки в касі суб'єктів господарювання встановлюється ними самостійно в порядку, визначеному цим нормативно-правовим актом. а не обслуговуючими банками, як було до цього часу [3].

Контроль за додержанням підприємствами вимог, за дотриманням установлених строків здавання готівки та ліміту каси, здійснюється органами контролю [4].

Виходячи з даного визначення розрахунки готівкою передбачають не тільки розрахунки за реалізовану продукцію і т.п., але і будь-які інші наявні надходження в касу підприємства, зокрема надходження від позареалізаційних надходжень [5].

Водночас з набранням чинності новою редакцією Положення № 637 потребують приведення у відповідність з його нормами діючі штрафні санкції, а також перегляд механізму їх установлення, який відповідно до конституційних положень має бути врегульовано на законодавчому рівні» [4].

Відповідальною «особою у касі підприємств є касир. Він несе повну матеріальну відповідальність за схоронність усіх прийнятих їм цінностей.

Контроль за правильним веденням касової книги покладається на головного бухгалтера підприємства. Перевірка касової дисципліни здійснюються органами Державної податкової адміністрації, Державної контрольно-ревізійної служби фінансовими органами та установами банків. Відповідальність за дотримання касової дисципліни покладається на керівників підприємств, головних бухгалтерів, керівників фінансових служб [4, 48,49].

Зазначене має стати надійною запорукою запобігання порушенням встановленого порядку ведення й обліку касових операцій. підвищення рівня їх прозорості та. як наслідок. максимального унеможливлення приховування окремими суб'єктами господарювання доходів і несплати податків.

За перевищення встановленого ліміту каси, згідно ст. 1 Наказу № 436, до підприємства застосовуються санкції у вигляді штрафу в двократному розмірі суми виявленої понадлімітної готівки за кожний день. Положенням №637 встановлено певне обмеження в частині здійснення готівкових розрахунків підприємства з іншими підприємствами і підприємцями протягом дня. Так, сума платежу готівкою одного підприємства іншому підприємству (індивідуальному підприємцю) протягом одного дня поодинці або декільком платіжним дорученням не може перевищувати граничну суму, яка встановлюється окремим положенням НБУ [84].

Платежі понад встановлену НБУ суму повинні проводитися тільки в безготівковому порядку. Тобто підприємству не можна виплатити з каси протягом дня одному і тому ж суб'єкту підприємницької діяльності суму готівкою більш встановленої. Хай навіть ця сума видавалася в декілька прийомів. В той же час, така заборона зовсім не означає, що встановлена НБУ сума – це вся сума яку касир має право видати готівкою протягом дня. Заборона торкається тільки розрахунків з одним СПД. Таким чином, протягом дня підприємство має право здійснювати готівкові розрахунки з декількома підприємствами (підприємцями) дотримуючи з кожним з них встановлене обмеження.

За порушення в обмеженні розрахунків підприємству загрожує штраф в двократному розмірі сум виявленої понадлімітної готівки за кожний день, згідно п. 1 Указу №436. При цьому сума, яка перевищить встановлене обмеження розрахунковий додається до фактичних залишків готівки в касі підприємства –покупця на кінець дня одноразово в день здійснення операції, і отриманий результат порівнюється зі встановленим лімітом каси.

Крім того, за здійснення готівкових розрахунків з перевищенням встановленого НБУ обмеження на керівника підприємства може бути накладений адміністративний штраф за порушення правил ведення касових операцій відповідно до ст. 164 Кодексу України про адміністративні правопорушення в розмірі від 8 до 15 не оподатковуваних податком мінімумів доходів громадян» [3,4].

Відповідальність «за порушення встановленого обмеження розрахунків готівкою торкається тільки підприємства, яке видає з каси грошові кошти. При отриманні грошових коштів відповідальність за перевищення встановленого НБУ обмеження не застосовується.

Крім того, таке обмеження не розповсюджується на:

- розрахунки з фізичними особами, суб'єктами підприємницької діяльності, що не є;
- розрахунки з бюджетами і державними цільовими фундаціями;
- добровільні пожертвування;
- благодійну допомогу;
- розрахунки підприємств за спожиту ними електроенергію;
- використання коштів, виданих на відрядження.

За не встановлення підприємством ліміту залишку готівки в касі до установи банку застосовується штраф у п'ятдесятикратному розмірі неоподатковуваних доходів громадян за кожний випадок» [3].

На підприємствах, «які мають велику кількість підрозділів обслуговуються централізованими бухгалтеріями, оплата праці, виплати посібника по тимчасовій непрацездатності, стипендій і премій можуть здійснюватись за письмовим наказом керівника підприємства, іншими, крім касирів, особами. З цими особами полягає договір про повну матеріальну відповідальність і на них поширюються усі права й обов'язки, установлені для касирів.

Уся готівка, що надходить до кас, має своєчасно (у день одержання готівкових коштів) та в повній сумі оприбутковуватися.

Оприбуткуванням готівки в касах підприємств, які проводять готівкові розрахунки з оформленням їх касовими ордерами і веденням касової книги є здійснення обліку готівки в повній сумі її фактичних надходжень у касовій книзі на підставі прибуткових касових ордерів [5].

Суми готівки, отримані в установі банку і не використані по призначенню протягом установлених термінів, повертаються підприємством в установу банку не пізніше наступного робочого дня [4,5].

Для своєчасного одержання в установі банку необхідної суми готівки підприємства (підприємці) у встановленим банком термін повинні попередити (письмово чи усно) установу банку про необхідну суму коштів у банкнотах і розмінній монеті [5].

Щодо одержання з банку коштів на виплати, зв'язані з оплатою праці, необхідно відзначити наступне. З метою регулювання касових ресурсів установ банків підприємства повинні представляти банкам календар видачі заробітної плати, у який підприємство включає основну і додаткову заробітну плату, інші заохочувальні і компенсаційні виплати.

Якщо на підприємстві виплати заробітної плати передбачені не за один, а за кілька днів, то керівник підприємства за узгодженням з установою банку встановлює, у які конкретно дні й у яких сумах підприємство буде одержувати готівку на заробітну плату.

Для того щоб одержати в банку кошти, необхідно попередньо подати заяву про бронювання коштів [8,5].

Одержання готівкових коштів у банку підприємства здійснюється по чеку. Чекові книжки здобуваються підприємством за плату в установі банку. Отримані в банку наявні підприємства можуть витратити тільки на визначені в чеку мети.

При одержанні готівки у банку клієнт представляє установі банку лист про організацію охорони коштів і забезпеченні їхнього транспортування. Якщо гроші в банку одержує не касир, а особа, що його заміняє, то вони видаються тільки при наявності в особи, що одержує, крім документа, що посвідчує особу,

доручення.

Здача готівкових коштів у банк супроводжується заповненням об'яви на внесення готівки, у якому вказується найменування підприємства, за що здаються гроші і номер банківського рахунку.

Видача готівки з каси підприємства для здачі їх в установу банку оформляється видатковим касовим ордером із відображенням цієї операції в касовій книзі. Документом, що свідчить про здачу виторгу в установу банку, є квитанція до об'яви на внесення готівки за підписами бухгалтера і касира установи банку, засвідчена печаткою (штампом) установи банку. Документом, що свідчить про здачу виторгу інкасаторам банку, є копія супровідної відомості за підписом інкасатора, засвідчена печаткою (штампом) установи банку» [8,5].

За наявності у підприємства декількох поточних рахунків зарахування виручки та других касових надходжень може здійснюватися на будь-який з поточних банківських рахунків.

В результаті цієї операції підприємство отримує квитанцію від банку, яка включає, від кого зараховано гроші, номер рахунку, на який їх зараховано, ту суму. Квитанція - це підстава для списання коштів у касі.

1.3. Управління безготівковими розрахунками на підприємстві

Безготівковими розрахунками визнають грошові розрахунки, що проводяться з використанням записів по рахункам в комерційних банках, в разі списання грошей з рахунку платника та переказу їх на рахунок одержувача.

Для здійснення «таких розрахункових операцій використовуються наступні види платіжних інструментів:

- меморіальний ордер;
- платіжне доручення;
- платіжна вимога-доручення;
- платіжна вимога;
- розрахунковий чек;

- акредитив.

Меморіальний ордер - розрахунковий документ, який складається за ініціативою банку для оформлення операцій щодо списання коштів з рахунку платника і внутрішньобанківських операцій відповідно» до Закону України "Про платіжні системи та переказ коштів в Україні" та нормативно-правових актів Національного банку;

Платіжне доручення – «документ, який являє собою письмово оформлене доручення клієнта банку, що його обслуговує, на перерахування визначеної суми коштів зі свого рахунку [49].

Доручення приймаються до виконання банками протягом десяти календарних днів з дня виписки. День заповнення доручення не враховується.

Якщо на основному рахунку платника кошти відсутні, він зобов'язаний протягом трьох робочих днів перерахувати залишки коштів з інших поточних рахунків на основний рахунок для забезпечення погашення заборгованості або погасити її безпосередньо з додаткового рахунку.

Доручення застосовуються в розрахунках за платежами товарного і нетоварного характеру.

Розрахунки дорученнями можуть здійснюватись:

- за фактично відвантажену продукцію (виконані роботи, надані послуги); в порядку попередньої оплати;
- для завершення розрахунків за актами звірки взаємної заборгованості підприємств;
- для перерахування підприємствами сум, які належать фізичним особам (заробітна плата, пенсії, грошові доходи колгоспників тощо) на їх рахунки, відкриті в установах банків;
- в інших випадках за згодою сторін.

Документообіг при розрахунки платіжними дорученнями наведено в додатку А.

Розрахунки із застосуванням платіжних вимог-доручень. Платіжна вимога-доручення - це комбінований розрахунковий документ, який складається з двох частин [50]:

– верхня - вимога постачальника (одержувача коштів) безпосередньо до покупця (платника) сплатити вартість поставленої йому за договором продукції (виконаних робіт, наданих послуг);

– нижня - доручення платника своєму банку перерахувати з його рахунку суму, яка проставлена у рядку сума до оплати літерами.

Вимога-доручення заповнюється одержувачем коштів і надсилається безпосередньо платнику. Доставку вимог-доручень до платника може здійснювати банк одержувача через банк платника.

У разі згоди оплатити вимогу-доручення платник заповнює нижню частину цього документа і здає його в банк, що його обслуговує.

Платіжні вимоги-доручення приймаються банками протягом двадцяти календарних днів з дня виписки. День заповнення платіжної вимоги-доручення не враховується.

Вимога-доручення подається платником в установу банку у двох примірниках.

Банк приймає до оплати вимогу-доручення в сумі, яка може бути сплачена за наявними коштами на рахунку платника. У разі відмови платника сплатити вимогу-доручення він про мотиви відмови повідомляє безпосередньо одержувачу коштів у порядку і строки, зазначені в договорі.

Документообіг при розрахунку за допомогою платіжної вимоги-доручення наведено в додатку Б.

Форми чеків та їх обіг регламентуються національним законодавством та

Розрахунковий чек - це документ, що містить письмове безумовне розпорядження власника рахунку (чекодавця) установі банку (банку-емітенту), яка веде його рахунок, сплатити чекодержателю зазначену в чеку суму» коштів [49,50].

Чекодавець - юридична чи фізична особа, «яка здійснює платіж за допомогою чека та підписує його [49].

Чекодержатель - підприємство, яке є отримувачем коштів за чеком.

Банк-емітент - банк, що видає чекову книжку (розрахунковий чек) підприємству або фізичній особі.

Чекові книжки (розрахункові чеки) виготовляються на спеціальному папері на банкнотній фабриці Національного банку України.

Розрахункові чеки, які використовуються фізичними особами при здійсненні разових операцій, виготовляються окремими бланками. Їх облік ведеться окремо від чекових книжок.

Документообіг при розрахунках чеком наведено в додатку В.

Розрахунки чеками. Чеки з чекової книжки виписуються в момент здійснення платежу і видаються чекодавцем за отримані ним товари та надані послуги. Виписуючи чек, чекодавець переносить залишок ліміту з корінця попереднього чека на корінець виписаного чека і виводить новий залишок ліміту [48,49].

Невикористані чеки після закінчення строку дії чекової книжки або вичерпання ліміту підлягають поверненню до банку-емітента, де вони мають бути погашені банком. За бажанням клієнта банк може продовжити строк дії чекової книжки або клієнт може поповнити її ліміт у разі його вичерпання. Коли клієнт вирішить припинити розрахунки чековою книжкою до закінчення строку її дії чекодавець подає її в банк разом з дорученням для зарахування невикористаного залишку ліміту на той рахунок, з якого депонувалися кошти.

Акредитив — це розрахунковий документ із дорученням однієї кредитної установи іншій здійснити за рахунок спеціально задепонованих коштів оплату товарно-транспортних документів за відвантажений товар [48,49,50].

Акредитив застосовується в розрахунках між постачальниками і покупцями. Документи постачальника оплачуються банком тільки на умовах, передбачених в акредитивній заяві покупця. Коли використовують акредитивну форму розрахунків, оплата документів за відвантажений товар, надані послуги

здійснюється або в банківській установі постачальника за рахунок коштів платника, там задепонованих для цієї мети, або в банку платника — так званий гарантований акредитив. Акредитивна форма розрахунку гарантує платіж постачальнику. Ця форма розрахунків застосовується за наявності угоди між постачальником і платником щодо такої форми розрахунків» [50].

Документообіг при здійсненні рахунків з використанням акредитиву наведено в додатку Д.

Акредитивна «форма розрахунку дає постачальнику впевненість, що відвантажений товар буде своєчасно оплачено. Для постачальників (отримувачів коштів) акредитивна форма розрахунків надійна, відносно проста і приваблива, оскільки гарантує оплату.

Покупцям розрахунки з використанням акредитива не вигідні, бо на певний час кошти вилучаються з обороту, що погіршує фінансове становище підприємств - покупців .

Вексельна форма розрахунків — це розрахунки між постачальником (отримувачем коштів) і покупцем (платником коштів) з відстрочкою платежу, яка оформлюється векселем. Вексель — це письмове зобов'язання, боргова розписка стандартної форми, що дає право її власникові вимагати сплати відповідної суми (визначеної у векселі) від особи, яка видала вексель, у відповідний строк і у відповідному місці [48, 49].

Вексель є абстрактним борговим зобов'язанням. Його абстрактність полягає в тім, що він не обумовлений попереднім виконанням будь-яких договірних зобов'язань, як наприклад, акредитив. Боржник зобов'язаний оплатити виданий (акцептований) ним вексель незалежно від виконання або невиконання договірних зобов'язань, пов'язаних з видачею (акцептом) даного векселя. Відтак вексель є самостійним платіжним зобов'язанням» [22, 8].

Висновки до розділу 1

1. Вітчизняні корифеї з питань та проблем економічного аналізу, фінансового менеджменту й управління приділяють багато уваги розкриттю та поглибленню економічного змісту грошових потоків в контексті грошових розрахунків. Зрозуміло, що дефініція «грошовий потік» широко застосовується в фінансово-економічній теорії та практиці, єдиного загального трактування даного поняття немає. Тож разом з такими словосполученнями, як «грошові потоки», «грошові розрахунки», «рух грошових коштів» узагальнення грошових потоків підприємства вживають, на наше думку, більш влучне поняття «фінансові потоки».

2. Грошові розрахунки являють собою розрахунки, що відбулися поміж суб'єктами господарювання. Вони перераховують платежі один одному в оплату товарів, робіт й наданих послуг, погашення зобов'язань перед фінансово-кредитними установами та робітниками шляхом перерахунку або сплати необхідних коштів від рахунку платника на рахунок одержувача чи врахуванням взаємної заборгованості.

3. Найактивнішою формою грошових розрахунків сільськогосподарських підприємств, які працюють з відстрочкою платежу, є: акредитив (застосовується тільки при укладенні угоди з новим контрагентом), вексель, авансовий платіж, а в разі, якщо підприємство є покупцем, - аванс (часто-густо в розрахунках з переробними підприємствами) й вексель.

4. Необхідність створення вигідної системи управління грошовими розрахунками підприємства є безсумнівною. Основними етапами управління грошовими розрахунками визнаються: досягнення цілісного та реалістичного обліку грошових коштів та розрахунків на підприємстві та створення певної звітності; оцінка дебіторської й кредиторської заборгованостей, руху грошових потоків за минулий період; контролінг грошових потоків.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ГРОШОВИХ РОЗРАХУНКІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Організаційно-економічна характеристика СГ «Воля»

Селянське господарство «Воля» розташоване за адресою вулиця Молодіжна, будинок 1, в селі Ковпаківка, Магдалинівського району Дніпропетровської області. Село Ковпаківка знаходиться в 5 км від залізничної станції Личково, в 30 км від райцентру смт Магдалинівка, 150 км від обласного центру м. Дніпро. Населення – 1125 осіб. Керівником цього підприємства є Громов В.П., головний бухгалтер – Гайдар У.О.

Селянське господарство «Воля» на власний розсуд виконує свою діяльність та визначає майбутнє свого розвитку, аналізуючи попит на вироблювану продукцію, надані роботи, послуги й необхідність підтримання виробничого й соціального сьогодення підприємства.

Діяльність підприємства та його управління скерована законами України, статутом підприємства.

Предметом діяльності СГ «Воля» є:

- вирощування зернових, технічних культур;
- оптова реалізація зерна, насіння та кормів для тварин.

Кількість працюючих в СГ «Воля» коливається від 38 до 46 осіб. В господарстві є свій переробний цех по виробництву борошна, круп, пекарня потужністю випічки 100 тон хліба за рік.

Підприємство забезпечене власними ангарами та автогаражами для зберігання техніки, майстернями для ремонту техніки, складськими приміщеннями для зберігання виробленої продукції.

Сільськогосподарське виробництво поєднує у собі одночасно земельні, трудові, основні і оборотні фонди, окрім цього, економічні складова виробництва залежить від розмірів й організаційної структури, спеціалізації та галузевої структури, інтенсивності виробництва. Тому, земельний фонд – це

найважливіша складова частина ресурсів сільськогосподарського виробництва. Від раціонального підходу до обробки землі, покращення її плодючості взаємозалежить розвиток усіх додаткових галузей сільськогосподарського виробництва.

За господарством закріплено 4749 га загальної земельної площі, в тому числі сільськогосподарських угідь – 2341 га. (табл. 2.1.).

Таблиця 2.1

Динаміка складу та структури земельних угідь

СГ «Воля»

Показник	2015 р.		2016 р.		2017 р.		2018 р.		2019 р.		Відношення 2019 р. до 2015 р.	
	га	%	га	%	га	%	га	%	га	%	%	+/-
Загальна земельна площа:	2794,3	100	2743	100	2716	100	2747	100	4749	100	170	1954,7
в т. ч. с.- г. угідь	2531,2	90,7	2462	89,1	2460	90,8	2399	86,8	2341	49,3	92	-190,2
- з них ріллі	2498,1	87,8	2429	88,1	2427	88,7	2366	85,6	2308	97,7	92	-190,1
Приходи- ться на 1 працівни- ка, га: с.-г. угідь	52,8	X	42,4	X	60,1	X	60,1	X	61,6	X	117	8,8
- ріллі	52,1	X	41,9	X	59,2	X	59,2	X	60,7	X	114	8,6

За даними таблиці 2.1. протягом 2015-2019 рр. спостерігається тенденція збільшення загальної земельної площі в СГ «Воля», так порівняно з 2015 р. загальна земельна площа збільшилася на 70 %, в свою чергу зменшилась площа ріллі на 18%. Внаслідок таких змін в площі земель і чисельності працівників, в 2019 році на 1 робітника припадало 61,6 га сільськогосподарських угідь і 60,7 га ріллі. Таке збільшення в 2019 році відбулось завдяки зменшенню кількості працівників на підприємстві.

Важливим чинником підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва є спеціалізація виробництва. Склад і структура товарної продукції наведена у додатку Е.

На рисунку 2.1. наочно показано структуру товарної продукції в 2019 році.

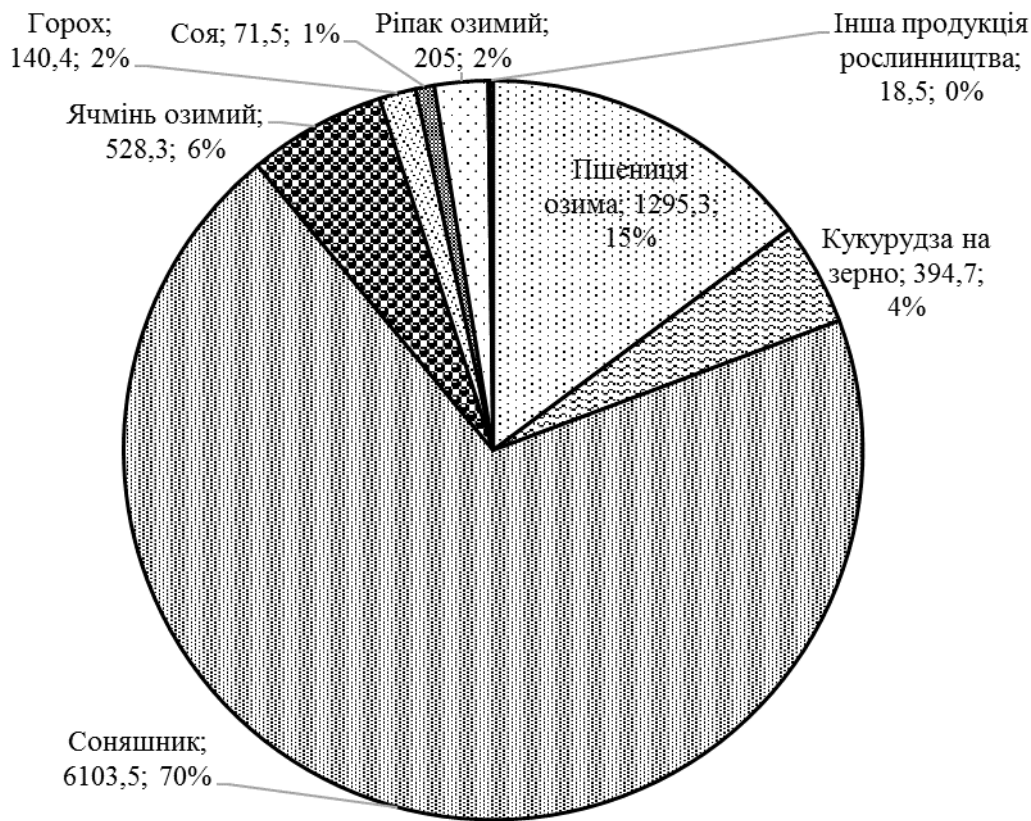

Рис. 2.1. Структура товарної продукції рослинництва СГ «Воля» в 2019 р. тис. грн та %

За даними додатку Е СГ «Воля» займається вирощуванням продукції рослинництва, в тому числі зернові та технічні культури, та продукції тваринництва, а саме відгодівля великої рогатої худоби, надання послуг в галузі рослинництва, переробка сільськогосподарської сировини (млин, олійниця тощо).

З додатку Е видно, що в 2019 році всього по рослинництву було реалізовано 8757,2 тис. грн., це на 41,3% більше ніж в 2015 році.

Кукурудза на зерно в 2019 році склала 394,7 тис. грн., а в попередніх роках її взагалі не висівали. Найбільшу питому вагу в структурі товарної продукції рослинництва займають посіви соняшнику – 67 % в 2019 році та на протязі аналізованого періоду його питома вага коливається від 57 до 67 %

щорічно. Друге місце в структурі товарної продукції належить пшениці озимій, в 2019 році -14,21 %, а в 2015-2017 рр. від 31 до 34 %. Господарство вирощує на продаж ячмінь озимий, в 2015-2016 рр. питома вага на рівні 2 %, 2017-2019 рр. близько 6 % і вище (рис.2.1).

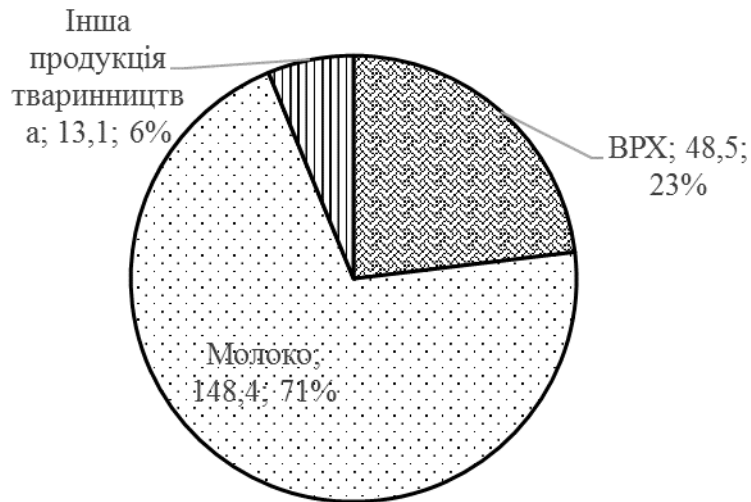

Рис. 2.2. Структура товарної продукції тваринництва СГ «Воля» в 2019 р. в тис. грн та %

СГ «Воля» підтримує тваринницьку галузь виробляючи продукцію тваринництва. Питома вага продукції тваринництва в цілому за 5 років не перевищувала 4 %, в 2019 році – 2,26 %. М'ясо великої рогатої худоби в цьому періоді не перевищувало 2 %, молоко – не більше 3 %, коливаючись по рокам (рис.2.2).

Всього по підприємству було реалізовано в 2019 році на 9113 тис. грн. продукції сільського господарства разом з наданими послугами. Це на 5101 тис. грн. більше, ніж в 2015 році. Найменшу частку в структурі товарної продукції становить тваринництво.

СГ «Воля» працює в умовах самокупності та самофінансування. Отриманими власними доходами підприємство погашає всі витрати, а також власноруч окреслює напрями діяльності, вибирає спеціалізацію, формує виробництво сільськогосподарської продукції, переробку, продаж, на власний розсуд встановлює партнерські та економічні зв'язки в усіх сферах діяльності, а

інколи й зовнішньоекономічної.

Головною галуззю в господарстві можна вважати рослинництво, але щоб це перевірити треба розрахувати рівень спеціалізації на підприємстві.

Для «розрахунку рівні спеціалізації застосовують формулу:

$$K_c = \frac{100}{\sum p_i * (2i - 1)}, \quad (2.1)$$

де p - питома вага кожної галузі чи виду продукції в загальному обсязі товарної продукції господарства, %;

i – порядковий номер виду товарної продукції у ранжированому ряді за їх питомою вагою, починаючи з найвищого.

Господарства з низьким рівнем спеціалізації мають коефіцієнт до 0,20, з середнім - 0,20 до 0,40, з високим – від 0,41 до 0,60. Коефіцієнт вище 0,60 мають господарства з поглибленою спеціалізацією» [34].

Для досконалого визначення рівня спеціалізації складають ранжирований ряд (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Ранжирований ряд питомої ваги окремих видів продукції, %

Рік	1	3	5	7	9	11	13	15	17	19	21
2015	59,59	31,59	2,28	2,17	1,92	1,54	0,32	0,17	0,01	-	-
2016	58,60	34,25	2,24	1,73	1,38	0,78	0,64	0,23	0,002	-	-
2017	57,06	31,54	6,82	2,44	1,13	0,26	0,22	0,15	-	-	-
2018	63,37	21,30	6,01	4,34	2,35	0,44	0,32	0,18	0,08	0,001	-
2019	66,98	14,21	5,80	4,33	2,25	1,63	1,54	0,79	0,53	0,20	0,14

Для визначення рівня спеціалізації господарства було складено ранжирований ряд, який наведено в табл. 2.2.

Рівень спеціалізації (K) визначається за формулою:

$$K = 100 : (\sum PVi (2i - 1)), \quad (2.1)$$

де PVi - питома вага i -го виду товарної продукції в загальному її об'ємі;

i - порядковий номер окремих видів продукції по їх питомій вазі.

$K_{2015} = 0,45$; $K_{2016} = 0,63$; $K_{2017} = 0,45$; $K_{2018} = 0,45$; $K_{2019} = 0,39$.

Розрахунок коефіцієнта спеціалізації:

2015 рік = $100 / (59,59*1 + 31,59*3 + 2,28*5 + 2,17*7 + 1,92*9 + 1,54*11 + 0,32*13 + 0,17*15 + 1,01*17) = 0,519$.

2016 рік = $100 / (58,60*1 + 34,25*3 + 2,24*5 + 1,73*7 + 1,38*9 + 0,78*11 + 0,642*13 + 0,237*15 + 0,002*17) = 0,528$.

2017 рік = $100 / (57,06*1 + 31,54*3 + 6,82*5 + 2,44*7 + 1,13*9 + 0,26*11 + 0,22*13 + 0,15*15) = 0,529$.

2018 рік = $100 / (63,37*1 + 21,30*3 + 6,01*5 + 4,34*7 + 2,35*9 + 0,44*11 + 0,32*13 + 0,18*15 + 0,08*17 + 0,001*19) = 0,531$.

2019 рік = $100 / (66,98*1 + 14,21*3 + 5,80*5 + 4,33*7 + 2,25*9 + 1,63*11 + 1,54*13 + 0,79*15 + 0,53*17 + 0,20*19 + 0,14*21) = 0,531$.

Наведені дані свідчать про те, що в 2019 р., $K_s < 0,40$ – це говорить, що підприємство має середній рівень спеціалізації і є багатогалузевим.

Але спостерігається, що в 2015, 2017, 2018 році даний показник збільшився і становив 0,45 - високий рівень спеціалізації, а потім зменшився в 2019 до 0,39 – середнього рівня спеціалізації.

Рис. 2.3. Динаміка середньорічної вартості основних і оборотних фондів СГ «Воля» в 2015-2019 рр., тис. грн.

Розглянемо узагальнюючі показники, які характеризують потребу і

забезпеченість підприємства основними засобами, економічну ефективність використання оборотних засобів.

За допомогою даних таблиці 2.3 та рисунку 2.4 проаналізуємо ступінь забезпеченості та ефективності їх використання в СГ «Воля» за 5 років.

Таблиця 2.3

Динаміка основних та оборотних засобів, рівень забезпеченості та ефективність їх використання в СГ «Воля», тис. грн.

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношення 2019 р. до 2015 р.	
						%	+,-
Середньорічна вартість основних фондів, тис. грн.	3740	3975	3603,5	3126	3219,5	86,08	-520,5
Середньорічна вартість оборотних фондів, тис. грн.	1492	1943	2180,5	5345	7352,5	492,79	5860,5
Фондозабезпеченість в розрахунку на 100 га с.-г. угідь, тис. грн.	120,7	133,84	119,45	103,89	110,81	91,81	-9,89
Фондоозброєність праці в розрахунку на 1 середньорічного працівника, тис. грн.	65,42	54,41	73,65	64,17	70,63	107,96	5,20
Фондовіддача в розрахунку на 100 грн. основних фондів, грн.	141,11	134,35	40,21	165,91	250,2	177,31	109,09
Фондомісткість 100 грн. валової продукції, грн.	49,68	52,37	151,37	41,5	24,87	50,06	-24,81
Вартість оборотних фондів в розрахунку на 100 га с.-г. угідь, тис. грн.	49,26	68,52	133,45	206,69	94,12	191,07	44,86

За даними таблиці 2.3 середньорічна вартість основних фондів у 2019 році склала 3219,5 тис. грн., що на 13,92 % менше показника 2015 року.

Рис. 2.4. Динаміка фондомісткості та фондівіддачі СГ «Воля» в 2015-2019 рр., тис. грн.

В 2016 р. сума середньорічної вартості основних фондів становила – 3975 тис. грн., що є найбільшим показником за період. Внаслідок того, що відбулось зниження площі с.-г. угідь та збільшення середньорічної вартості оборотних фондів при розрахунку фондозабезпеченості на 100 га с.-г. угідь в 2019 р. порівняно з 2015 роком спостерігається незначне зменшення – на 8,19 % що зумовлене зменшенням площі с-г угідь (рис. 2.3).

За рахунок різкого зменшення чисельності робітників відбувся зріст фондоозброєності праці в розрахунку на одного робітника у 2019 р. 70,63 тис. грн., це на 7,96 % (5,20 тис. грн) вище показника 2015 року. Фондовіддача в 2015 році складає 141,11 грн., а в 2019 році 250,20 - грн., що на 77,31 % (109,09 грн) більше в порівнянні з 2015 роком.

Динаміка трудових ресурсів та ефективність їх використання в СГ «Воля» наведена у таблиці 2.4.

За даними табл. 2.4 сума валової продукції збільшилася в 2019 році порівняно з 2015 роком на 47,57%. Середньорічна кількість працюючих зменшилась на 2 осіб, або 4,17%. Спостерігається незначне збільшення продуктивності праці в 2019 році, а саме на 57,57 % (103,4 тис. грн), внаслідок зменшення середньорічної кількості працюючих. Річна продуктивність праці в

рослинництві в 2019 році становила 223,2 тис. грн., це на 109,4 тис. грн. і на 96,13% більше порівняно з показником 2015 роком. В тваринництві зменшення середньорічної кількості працюючих на 8 осіб за 5 років аналізу, хоча річна продуктивність праці в 2019 році менша 9,12%, ніж в 2015 році.

Таблиця 2.4

Динаміка трудових ресурсів та ефективність їх використання в
СГ «Воля»

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношення 2019 р. до 2015 р.	
						%	+/-
Валова продукція в співставних цінах 2010 р., тис. грн. – всього:	6190,7	6554,3	2402,7	7233,5	9135,4	147,57	2944,7
в т.ч. в рослинництві	5828,8	6294,7	2212,9	7032	8989,8	154,23	3161
в тваринництві	361,9	259,6	189,8	201,5	145,6	40,23	-216,3
Середньорічна кількість працівників, осіб - всього:	48	39	42	41	46	95,83	-2
в т.ч. в рослинництві	30	30	30	30	36	120,00	6
в тваринництві	18	9	12	11	10	55,56	-8
Річна продуктивність праці, тис. грн. - всього:	179,6	158	107,6	206,7	283	157,57	103,4
в т.ч. в рослинництві	113,8	98,8	45,3	164,2	223,2	196,13	109,4
в тваринництві	65,8	59,2	62,3	42,5	59,8	90,88	-6

Основні показники виробничо-господарської діяльності СГ «Воля» за 2015-2019 роки наведені в табл. 2.5.

В таблиці 2.5 виробництво валової продукції в порівняльних цінах на 100 га с.-г. угідь в 2019 році збільшилося на 62,64 % (133,20 тис. грн) в порівнянні з 2015 роком. Розрахунок на 1 грн. виробленої валової продукції основних фондів показав збільшення на 79,56 % (1,08 тис. грн).

На досліджуваному підприємстві спостерігається збільшення урожайності зернобобових с.-г. культур в 2019 році на 17,19 %, соняшника - на 58,40 %.

Таблиця 2.5

Основні показники виробничо-господарської діяльності

СГ «Воля», тис. грн.

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношення 2019 р. до 2015 р.	
						%	+/-
Приходиться на 100 га с.-г. угідь, тис. грн. : - основних фондів	138,3	151,44	137,05	121,49	128,41	92,85	-9,89
Вироблено валової продукції в співставних цінах , тис. грн.: - на 100 га с.-г. угідь	212,66	223,15	63,87	258,92	345,87	162,64	133,20
- на 1 грн. основних фондів	1,37	1,3	0,36	1,94	2,46	179,56	1,08
- на 1 середньорічного працівника	104,37	81,82	28,27	147,15	206,22	197,59	101,85
Урожайність зернобобових, ц/га, в т.ч.	20,89	22,39	9,43	24,48	24,48	117,19	3,59
- соняшника	9,88	10,2	5,24	15,65	15,65	158,40	5,77
Рівень рентабельності, %	58,67	40,73	23,69	5,24	7,91	13,48	-50,76

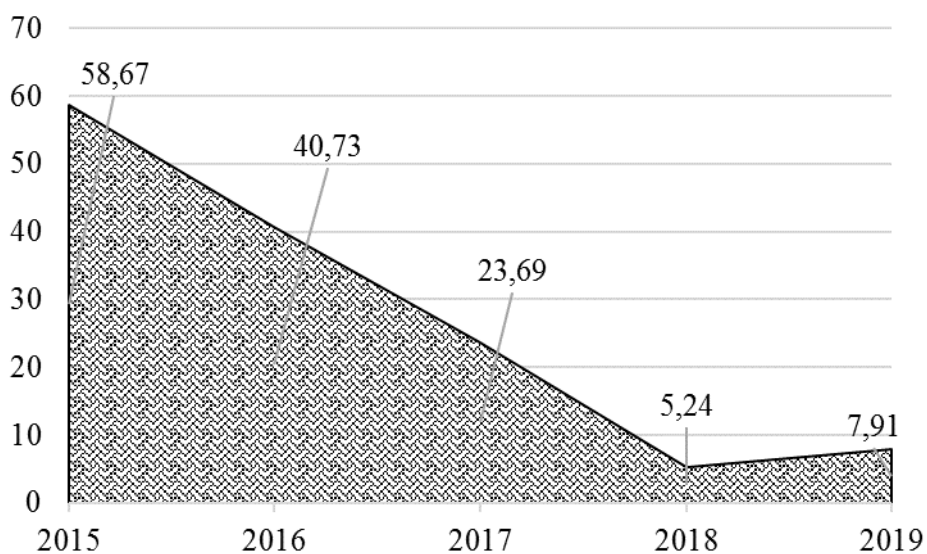

Рис. 2.5. Динаміка рівня рентабельності СГ «Воля», %

На рисунку 2.5 представлено рівень рентабельності СГ «Воля» за 2015-2019 роки. В 2018 році рентабельність становила 5,24 % і є найнижчою в досліджуваному періоді, а 2015 по 2018 роки відмічаємо стрімке падіння рентабельності з 58,67 % до 5,24 % відповідно. – 11,21%, На це вплинуло зменшення суми прибутку, що є негативним явищем для підприємства. Хоча починаючи з 2019 року відмічаємо підвищення рентабельності підприємства на 2,67 % порівняно з 2018 роком.

Отже, організаційно-економічна характеристика підприємства вказує на те, що в СГ «Воля» ведеться повноцінна та рентабельна сільськогосподарська діяльність, направлена на досягнення кращих виробничих і фінансових показників в ринкових умовах господарювання.

2.2. Комплексна оцінка фінансового стану СГ «Воля»

Підприємство, виконуючи свою фінансову діяльність, а саме фінансовий аналіз, охоплює оцінювання майнового стану та джерел фінансування підприємства, а також ефективність його діяльності.

Спочатку, як правило, проводять оцінку динаміки майна підприємства, в тому числі його активів. Динаміка показників майнового стану СГ «Воля» наведена в таблиці 2.6.

За даними таблиці 2.6 частка оборотних виробничих фондів зменшилась на 0,15 одиниць в 2019 році в порівнянні з 2015 роком, і відповідно частка обігових коштів становить 13 коп. на 1 грн. оборотних активів.

Протягом досліджуваного періоду частка основних засобів в активах зменшилась на 0,15 одиниць. Рівень фізичного і морального зносу основних засобів в 2019 році склав 0,71%, це на 4,41% більше, ніж в 2015 році.

Динаміка даного показника є зростаючою, що є негативним для підприємства. А от динаміка коефіцієнта оновлення основних засобів є спадаючою, що є також негативним для підприємства.

Таблиця 2.6

Динаміка показників майнового стану СГ «Воля»

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношення 2019 р. до 2015 р.	
						+,-	%
Частка оборотних виробничих фондів	0,28	0,27	0,42	0,32	0,13	-0,15	46,43
Частка основних засобів в активах	0,34	0,32	0,32	1,44	0,19	-0,15	55,88
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,68	0,67	0,69	0,71	0,71	0,03	104,41
Коефіцієнт оновлення основних засобів	0,05	0,08	0,15	0,06	0,09	0,04	180,00
Частка довгострокових фінансових інвестицій в активах	0,11	0,08	0,07	0,2	0,09	-0,02	81,82
Частка оборотних виробничих активів	0,14	0,13	0,22	0,18	-0,022	-0,162	-15,71
Частка оборотних виробничих фондів в обігових коштах	0,28	0,27	0,42	0,32	0,41	0,13	146,43
Коефіцієнт мобільності активів	1,35	1,42	1,21	1,74	3,63	2,28	268,89

Коефіцієнт мобільності активів в 2019 році становить 3,63%, тобто 3 грн. 63 коп. обігових коштів припадає на одиницю не обігових. Є потенційна можливість перетворення активів у ліквідні кошти, у разі їх дефіциту.

Стійкий фінансовий стан підприємства обумовлюється діловою активністю підприємства. Тому оцінку ділової активності підприємства розглянемо в таблиці 2.7.

За даними таблиці 2.7 коефіцієнт трансформації збільшився в 2019 році на 9,33 % в порівнянні з 2015 роком, також збільшилася й фондвіддача на 74,55 %, що є позитивним явищем. Це означає, що 2 грн. 88 коп. припадає на одиницю основних фондів.

За рахунок збільшення оборотних активів в 2018-2019 роках (табл. 2.3) зменшився коефіцієнт оборотності обігових коштів, який становить 1,14 та 0,82 в.п. в 2018-2019 роках відповідно. Період 1 обороту обігових коштів за аналізовані роки збільшився на 89,04 %, тому що зменшилась кількість

оборотів обігових коштів за даний період.

Таблиця 2.7

Динаміка показників ділової активності СГ «Воля»

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношення 2019 р. до 2015 р.	
						+, -	%
Оборотність активів (обороти), ресурсовіддача, коефіцієнт трансформації	0,75	0,58	0,71	0,77	0,82	0,07	109,33
Фондовіддача	1,65	1,34	1,63	2,05	2,88	1,23	174,55
Коефіцієнт оборотності обігових коштів	1,24	0,9	1,13	1,14	0,82	-0,42	66,13
Період одного обороту обігових коштів	284	420	319	316	473	189,04	166,56
Коефіцієнт оборотності запасів (обороти)	1,73	1,34	1,36	1,37	1,45	-0,28	83,82
Період одного обороту запасів (днів)	210	253	250	250	239	29	113,82
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (обороти)	470	214	651	169,74	34,77	-435,23	7,40
Період погашення дебіторської заборгованості (днів)	0,56	1,66	0,32	2,26	1,75	1,19	312,50
Коефіцієнт оборотності готової продукції	8,71	2,45	4,35	5,27	6,3	-2,41	72,33
Період погашення кредиторської заборгованості (днів)	0,004	0,114	-0,014	-0,006	-0,009	-0,013	-225,00
Період операційного циклу (днів)	161	206	201	203	231	70	143,52
Період фінансового циклу (днів)	172	217	212	214	242	70	140,73
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	0,5	0,36	0,45	1,69	0,57	0,07	114,00

Коефіцієнт оборотності запасів зменшився, тому що з кожним роком кількість оборотів коштів, інвестованих у запаси зменшується. Період одного обороту запасів збільшився на 13,82 % за розрахунковий період, це підтверджує ненормальний процес виробництва, коли запаси повільніше трансформуються в кошти. Тобто підприємство інвестувало у запаси два неповних оборотів коштів.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості вказує на те, що виручка є більшою за середню дебіторську заборгованість у 13 разів. Це на 435 оборотів менше за 2015 рік. Але збільшився період погашення дебіторської заборгованості в 3 рази, що негативно впливає на підприємство. Коефіцієнт оборотності готової продукції в 2019 році є негативним для підприємства, він

зменшився на 27,67 %, тобто виручка перевищує середні запаси у 6,3 рази.

Перетворення придбаних матеріальних ресурсів на грошові кошти триває 242 дні, за 2015-2019 роки збільшився на 70 днів; період обороту коштів становить також 231 дні. Збільшення цих показників негативно впливає на фінансову роботу підприємства.

У 2019 році на 14 % більше припадає чистої виручки від реалізації продукції на одиницю власного капіталу, ніж у 2015 році завдяки збільшенню чистої виручки.

Оцінка використання майна підприємства направлена на аналіз показників, що характеризують рентабельність роботи підприємства.

Таблиця 2.8

Динаміка показників рентабельності СГ «Воля», %

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношення 2019 р. до 2015 р.	
						+,-	%
Рентабельність активів за прибутком від операційної діяльності	28,93	15	11,94	9,65	31,16	2,23	107,71
Рентабельність капіталу (активів) за чистим прибутком	0,26	0,02	-0,17	0,08	0,22	-0,04	84,62
Рентабельність власного капіталу	0,17	-0,07	-0,27	-0,02	0,12	-0,05	70,59
Рентабельність виробничих фондів	0,36	-0,03	-0,33	0,04	0,41	0,05	113,89
Рентабельність реалізованої продукції за прибутком від реалізації	0,28	0,18	0,1	-0,02	0,15	-0,13	53,57
Рентабельність реалізованої продукції за прибутком від операційної діяльності	0,43	0,31	0,18	0,13	0,26	-0,17	60,47
Рентабельність реалізованої продукції за чистим прибутком	0,4	0,05	-0,3	0,08	0,29	-0,11	72,50
Коефіцієнт реінвестування	0,39	0,94	-0,06	0,94	0,94	0,55	241,03
Коефіцієнт стійкості економічного зростання	0,11	0,03	-0,26	0,08	0,29	0,18	263,64
Співвідношення сплачених відсотків і прибутку	0	0	0	0	0	0	0,00
Період окупності капіталу	3,37	18,52	-7,01	10,42	4	0,63	118,69
Період окупності власного капіталу	3,3	17,35	-6,97	10,23	3,97	0,67	120,30

Рентабельність - показник якісного оцінювання, що показує ефективність

затрат чи міру використання ресурсів, які знаходяться в розпорядженні підприємства та задіяні в процесі виробництва й продажу товарів, послуг.

Основні показники рентабельності СГ «Воля» розраховані в таблиці 2.8.

Дані таблиці 2.8 свідчать, що в 2019 році 31,16 в.п. чистого прибутку відноситься на одиницю інвестованих в активи коштів, це на 7,71 % більше, ніж в 2015 році. Дане явище відбулося наслідок зменшення чистого прибутку, що є негативною тенденцією для підприємства. Рентабельність власного капіталу зменшилась на 15,38 %, що є негативним напрямком в діяльності підприємства. Спостерігається значне падіння показників рентабельності за рахунок того, що підприємство в 2019 році отримало збиток внаслідок незапланованих витрат. Коефіцієнт реінвестування показує міру чистого прибутку, який капіталізовано. Даний показник в 2019 році збільшився порівняно з 2015 роком 140,03 %. В 2019 році період окупності власного капіталу показує, в який термін кошти, що інвестовані в активи зможуть окупитися чистим прибутком. На підприємстві СГ «Воля» цей показник збільшився на 20,30 %, що є негативним для підприємства.

Зазначимо, що умовою й гарантією працездатності будь-якого підприємства, як бізнес-процесу, вважаємо його фінансову стійкість. Основні показники фінансової стійкості підприємства розраховані в таблиці 2.9.

Дані таблиці 2.9 показують, що оборотні активи, які фінансуються за рахунок власного капіталу і довгострокових зобов'язань в 2019 році становили 8700 тис.грн, що на 3550 тис.грн. більше, ніж в 2015 році.

Така тенденція приросту власних обігових коштів підтверджує не тільки змогу бути платоспроможними, а й змогу розширювати свою діяльність.

Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами зменшився майже на 30 % протягом останніх років, що може спричинити визнання структури незадовільною, а підприємство неплатоспроможним. Коефіцієнт маневреності робочого капіталу зменшився протягом останнього року і становить 0,15 в.п. Але в 2015-2018 роках даний показник зростав, тобто на підприємстві збільшилися запаси, які призвели до уповільнення оборотності

обігових коштів в умовах інфляції і підприємство вимушене було залучити додаткові кредити.

Таблиця 2.9

Динаміка показників фінансової стійкості СГ «Воля»

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношення 2019 р. до 2015 р.	
						+,-	%
Власні обігові кошти (робочий, функціонуючий капітал), тис.грн.	5150	5615	4716	5710	8700	3550	168,93
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	0,79	0,72	0,82	0,80	0,55	-0,24	69,87
Маневреність робочого капіталу	0,33	0,54	0,55	0,42	0,15	-0,18	44,48
Маневреність власних обігових коштів	0,35	0,18	0,08	0,26	0,21	-0,15	58,76
Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів	1,85	1,24	1,22	1,53	2,14	0,29	115,71
Коефіцієнт покриття запасів	1,85	1,35	1,22	1,53	2,15	0,30	116,36
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,81	0,77	0,82	0,81	0,82	0,02	101,85
Коефіцієнт фінансової залежності	0,85	0,90	0,84	0,85	0,84	-0,02	98,12
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,38	0,40	0,41	0,47	0,56	0,17	145,43
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,02	0,06	0,00	0,02	0,00	-0,02	21,05
Коефіцієнт фінансової стабільності	46,07	14,72	173,20	53,42	153,69	107,62	333,60
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,81	0,37	0,41	0,81	0,82	0,02	101,85

Коефіцієнт маневреності власних обігових коштів зменшився на 41,24 %, що не забезпечив свободу фінансового маневру. Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів збільшився в 2019 році на 15,71%, що свідчить про забезпеченість підприємства довгостроковими стабільними джерелами фінансування.

Коефіцієнт фінансової незалежності становить в 2019 році 0,82 в.п., що є

більшим чим в 2015 році внаслідок того, що збільшились активи і це свідчить про незалежність від позикових джерел. На протязі 2015-2019 років даний показник постійно перевищує нормативне значення (0,5). А коефіцієнт фінансової залежності зменшився в 2019 р. в порівнянні з 2015 р. на 1,88% внаслідок зменшення пасивів на підприємстві.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу збільшується протягом аналізованих років, становить більше 0,1, тобто має позитивне значення, що свідчить про достатню частку власних обігових коштів у власному капіталі. Показник фінансового левериджу дорівнює 0, адже підприємство немає довгострокових фінансових зобов'язань. Коефіцієнт фінансової стійкості за досліджуваний період збільшився на 1,85 %. Нормативне значення показника дорівнює 0,85-0,90, тому підприємство намагається його дістати.

У ринковій економіці, коли можлива ліквідація підприємств унаслідок їх банкрутства, одним з найважливіших показників фінансового стану є ліквідність. Динаміка показників ліквідності підприємства наведена в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10

Динаміка показників ліквідності СГ «Воля»

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношення 2019 р. до 2015 р.	
						+,-	%
Коефіцієнт поточної ліквідності (коефіцієнт покриття)	23,31	6,26	98,95	31,97	109,66	86,35	470,44
Коефіцієнт швидкої ліквідності	10,62	0,21	25,91	11,74	61,1	50,48	575,33
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	10,14	2,95	22,09	11,48	39,01	28,87	384,71
Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості	95,74	0,62	179,74	1,87	33,89	-61,85	35,40

З таблиці 2.10 видно, що коефіцієнт поточної ліквідності збільшився протягом аналізованого періоду 2015-2019 років на 370,44 %. Це характеризує достатність обігових коштів для погашення боргів підприємства.

Коефіцієнт швидкої ліквідності в 2019 році збільшився на 50,48 одиниць, що є нормальним для підприємства. Тобто 61,1 в.п. найбільш ліквідних активів припадає на одиницю термінових боргів. Коефіцієнт абсолютної ліквідності за досліджуваний період з 2015 по 2019 роки збільшився на 28,87 одиниці, що показує намагання підприємства якнайшвидше розрахуватися за короткостроковою заборгованістю.

Показник відношення короткострокової дебіторської й кредиторської заборгованостей підтверджує змогу сплатити кредиторам за рахунок дебіторів на протязі одного року. Даний показник протягом досліджуваний період зменшився на 61,85 одиниць (64,60 %).

2.3. Аналіз руху грошових розрахунків

Для фінансового менеджера вміло керувати грошовими розрахунками вважаємо головним напрямом його діяльності (рис. 2.6).

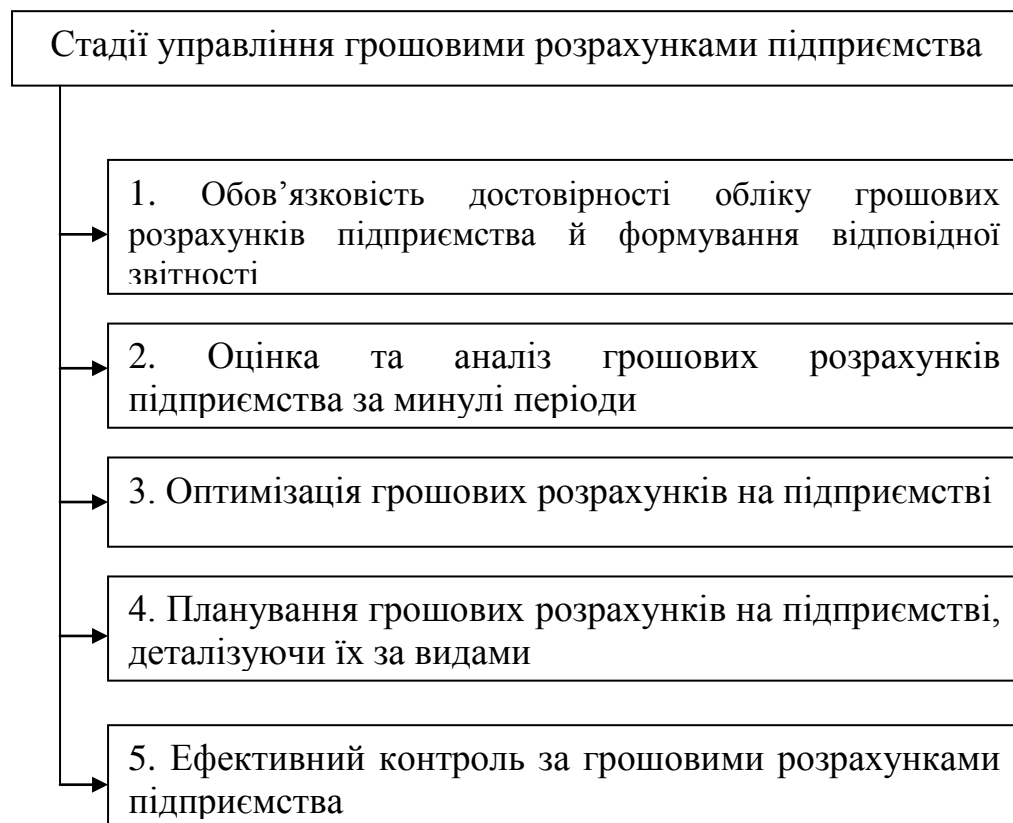

Рис. 2.6. Стадії управління грошовими розрахунками підприємства

Його обов'язок охоплює обчислення періоду обігу грошових засобів (фінансовий цикл), аналіз грошових засобів та прогнозування на майбутнє, обрахунок оптимальної кількості грошових засобів, складання та виконання планів (бюджетів) грошових розрахунків.

Ринкові умови діяльності підприємств для функціонування вимагають підрахунку фінансових результатів, а також одночасно аналізу руху коштів та мінливість визначальних джерел отримання коштів у звітному періоді.

У аналізі грошових розрахунків основною метою є визначення підстав для дефіциту або надлишку грошових засобів, порядок їх отримання та спрямованість витрачання для контролювання поточної платоспроможності підприємства. Щоб визначити потоки грошових коштів застосовують такі методи: непрямий та прямий. Відрізняються вони різною послідовністю дій, по яким оцінюють розміри потоку грошових засобів.

За прямою методикою, аналізуючи грошові кошти, ми можемо здійснити оцінку ліквідності підприємства, яка ретельно розкриє рух грошових коштів по рахункам підприємства та дасть право на оперативні висновки про достатність коштів для розрахунків по поточних зобов'язаннях, для здійснення інвестицій та додаткових затрат.

Прямий метод базується на обрахунку притоку (виручки від реалізації продукції, робіт і послуг, авансів отриманих тощо) й відтоку (сплата рахунків постачальників, погашення узятих раніше короткострокових позик тощо) грошових засобів, цебто виручка виступає як вихідний елемент.

Таким чином, під рухом грошових коштів слід розуміти деталізацію вхідних й вихідних грошових потоків у розвитку операційної, інвестиційної й фінансової діяльності суб'єкта господарювання. Хоча зауважимо, що усякому із визначених видів діяльності, що переплетені одне з одним переміщенням коштів, властиві окремі джерела прибуття й напрями вибуття даних коштів.

Проаналізуємо динаміку грошового потоку за джерелами їх утворення й надамо висновки в таблиці 2.11.

Таблиця 2.11

Динаміка грошового потоку СГ «Воля», тис. грн.

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношення 2019 р. до 2015 р., %
Чистий рух коштів від операційної діяльності	24391	23783	27335	47975	40208	164,85
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	-19564	-18123	0	15	138	-1,44
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	7853	7132	7873	-1483	3000	38,20
Чистий грошовий потік	12680	12792	35208	46507	43346	341,85
Залишок коштів на початок року	44	100	1500	560	59	134,09
Залишок коштів на кінець року	12724	12892	36708	47067	43405	341,13

Проведені розрахунки дозволяють зробити висновок про те, що чистий рух коштів від операційної діяльності у 2019 р. відносно до 2015 р. збільшився на 64,85 %, а від фінансової діяльності зменшився на 61,8%, залишок коштів на початок року збільшився на 34,09 %, а під кінець року збільшився на 241,13 %.

Науковцями доведено, що рух грошових коштів від основної діяльності корелює з поточними операціями, які охоплюють виручку від реалізації, сплату рахунків постачальників, надходження короткострокових кредитів та позик, виплату заробітної плати, розрахунки з бюджетом. Грошові потоки від інвестиційної діяльності головним чином з відтоком коштів.

Проаналізуємо рух грошових коштів від операційної діяльності в табл. 2.12.

Таблиця 2.12

Динаміка руху грошових коштів від операційної діяльності

СГ «Воля», тис. грн.

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношення 2019 р. до 2015 р., %
Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування	102260	88928	86586	108823	99434	97,24
Зменшення (збільшення): -оборотних активів	2367	7245	6269	17222	14441	610,10
-витрати майбутніх періодів	80860	72458	66062	79433	74441	92,06
Збільшення (зменшення) поточних зобов'язань	624	68	542	1363	774	124,04
Чистий рух коштів від операційної діяльності	24391	23783	27335	47975	40208	164,85

Відповідно до обчислень в таблиці 2.12 прибуток від звичайної діяльності до оподаткування зменшився в 2019 році на 2,76 % відносно 2015 року, а за цей же період оборотні активи підвищилися в 6 разів, витрати майбутніх періодів зменшились на 7,94 %, чистий рух від операційної діяльності збільшився на 64,85%.

Таблиця 2.13

Рух грошових коштів від фінансової діяльності СГ «Воля», тис. грн.

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношення 2019 р. до 2015 р., %
Отримані позики	7853	9280	48585	37273	22569	287,39
Погашення позики	0	2148	40712	38756	19569	0,00
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	7853	7132	7873	-1483	3000	38,20

Рух грошових коштів від фінансової діяльності відбувається на підставі проведення коротко- й довгострокових фінансових вкладень, завдяки отриманню довгострокових кредитів і позик, розрахунків по дивідендам (табл. 2.13).

Дані таблиці показують, що у 2019 році по відношенню 2015 року отримані позики збільшилися на 187,39 %, а чистий рух коштів від фінансової діяльності зменшився на 61,8 %. Відбулося це за рахунок погашення зобов'язань з 2016 по 2019 роки, коли підприємство погашло власні кредитні зобов'язання.

2.4. Оцінка ефективності грошових розрахунків

Визначимося з тим, що ефективне створення грошових потоків являє собою визначене надходження та витрачання грошових коштів, що утворює чистий грошовий потік, а також надає віддачу від масштабу виробництва отриманням чистого прибутку. Таким чином, є сенс віднайти баланс між позитивними (приріст, надходження) та негативними (відтік, витрачання) грошовими потоками у загальній масі, дослідити та контролювати динаміку показника чистого потоку.

На протязі аналізу окреслюється роль та місце чистого прибутку підприємства в нагромадженні власного чистого грошового потоку, контролюється стан задовільності амортизаційних відрахувань відповідно до бажаного відновлення необоротних активів.

Оцінка ефективності управління грошовими потоками, наразі, ми вважаємо завершальною стадією аналітичної роботи. І як висновок - визначення результативності управлінських рішень в кругообігу грошових потоків підприємства, їхній ефект на середовище фінансової рівноваги й підтримання на постійній основі сталого економічного зростання.

Отже, оцінка грошових потоків є вагомим важелем в процесі прийняття ефективних управлінських рішень в контексті управління грошовими потоками

сільськогосподарського підприємства. Оцінка грошових потоків налічує такі показники, як оцінка ліквідності та платоспроможності в коротко- і довгостроковому періодах; контроль порівняння між кредиторською і поточною дебіторською заборгованістю; обчислення чистого оборотного капіталу; оцінка раціональності управління грошовими коштами та створення грошового потоку; акумулювання вихідної бази з ціллю подальшого прийняття управлінських рішень; прогнозування аналізу грошових потоків підприємства.

Проаналізуємо основні показники, що характеризують рух грошових потоків підприємства (табл. 2.14).

Таблиця 2.14

Динаміка основних показників, які характеризують рух грошових потоків
СГ «Воля», тис. грн.

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношення 2019 р. до 2015 р., %
Ефективність грошового потоку	0,24	0,24	0,06	0,34	0,32	133,33
Позитивний грошовий потік	99235	81025	79659	83447	79939	80,56
Негативний грошовий потік	67288	62829	45082	54057	58639	87,15
Коефіцієнт ліквідності грошових потоків	1,26	1,08	1,55	1,33	1,39	110,32
Коефіцієнт грошової платоспроможності	0,01	0,11	0,001	0,002	0,015	150,00
Коефіцієнт ліквідної платоспроможності	2,02	1,67	1,41	1,3	1,32	65,35
Коефіцієнт критичної платоспроможності	1,75	1,35	0,72	0,75	1,21	69,14

Як бачимо з таблиці, ефективність грошового потоку зросла на 33,33 %, але позитивний грошовий потік також зменшився на 19,44 8%, негативний грошовий потік також знизився на 12,85 %, коефіцієнт ліквідності грошових потоків збільшився на 10,32 %, коефіцієнт грошової платоспроможності збільшився на 50 %, коефіцієнт ліквідної платоспроможності та коефіцієнт критичної ліквідності зменшилися відповідно на 34,65 % та 30,86 %.

Розглянемо вплив факторів на мінливість коефіцієнта ліквідності грошових потоків (табл. 2.15).

Таблиця 2.15

Динаміка впливу факторів на зміну коефіцієнта ліквідності
грошових потоків в СГ «Воля», тис. грн

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношен ня 2019 р. до 2015 р., %
Сума позитивного грошового потоку	99235	81025	79659	83447	79939	80,56
Сума негативного грошового потоку	67288	62829	45082	54057	58639	87,15
Ефективність грошового потоку	1,47	1,29	1,77	1,54	1,36	92,44

Ефективність грошового потоку в 2019 р. дорівнює 1,36, а в 2015 р. - 1,47, це пояснюється тим, що для зпідтримання ліквідності грошового потоку значення цього коефіцієнту має бути більшим за одиницю, тому підприємство вважаємо ліквідним.

Таблиця 2.16

Динаміка від'ємного грошового потоку на підприємстві
СГ «Воля», тис. грн.

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Темп приросту, %	
						2018 р./ 2017 р.	2019 р./ 2018 р.
Собівартість реалізованої продукції	83720	66836	78056	79080	80069	101,31	101,25
Адміністративні витрати	4875	3337	1679	3455	29268	205,78	847,12
Витрати на збут	747	665	599	1381	1364	230,55	98,77
Інші оперативні витрати	9815	11375	4756	13575	140324	285,43	1033,69
Фінансові витрати	3465	5699	8653	8063	8311	93,18	103,08
Інші витрати	25	8265	956	44	38	4,60	86,36
Всього витрат	102647	96177	94699	105598	259374	111,51	245,62

Для оцінки ефективності створення грошових потоків, якнайважливіше, здійснити розрахувавши чистий грошовий потік (ЧГ), що показує різницю між надходженням (НГ) і витрачанням (ВГ) грошових коштів у визначеному

інтервалі часу. Тому здійснено аналіз динаміки від'ємного грошового потоку по підприємству в таблиці 2.16.

Таким чином, вагома частка витрат підприємства – це є собівартість продукції. Звернемо увагу, що на протязі 2015-2019 років адміністративні витрати мають тенденцію до збільшення. Окрім цього, зменшились фінансові витрати на 6,66%, а інші витрати зменшились на 97,76%. Собівартість реалізованої продукції порівнюючи 2019 р. з 2015 р. зросла незначно на 1,31 %, та 1,25 %. Загальний показник витрат збільшився на 11,51 % та 145,62 % відповідно. Витрати на збут зростають, але коливаються по рокам.

Визначимо вплив факторів на зміну ефективності грошового потоку в СГ «Воля» за 2015-2019 рр. в таблиці 2.17.

Таблиця 2.17

Динаміка впливу факторів на зміну ефективності грошового потоку

СГ «Воля», тис. грн

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношення 2019 р. до 2015 р., %
Сума чистого грошового потоку, тис. грн	12680	12792	35208	46507	43346	341,85
Сума валового негативного грошового потоку, тис. грн	67288	62829	45082	54057	58639	87,15
Ефективність грошового потоку	0,19	0,20	0,78	0,86	0,74	392,27

Отже, що ефективність грошового потоку в 2019 р. зменшилась на 0,12 в.п. порівняно з 2018 р., але порівняно з 2015 р. збільшення на 292,27 %, це свідчить про достатність чистого грошового потоку, який забезпечує потреби підприємства.

Касові операції підприємства включають прийняття та видачу готівки. СГ «Воля» в касі зберігає кошти для розрахунків. Зняття готівки з власного рахунку підприємство здійснює для виплати заробітної плати, матеріального

заохочення, для оплати добових на відрядження й для загальногосподарських витрат, а також на інші напрями витрачання (оплата сировини, матеріалів, товарів тощо). Зняття готівки з поточного рахунку відбувається з використанням чекової книжки. Виписавши грошовий чек, підприємство дозволяє банку надати вповноваженій особі вказану в чекові суму готівки.

Підприємства, що мають відкриті поточні рахунки в установах банків та проводять касові операції з готівкою, мають встановлювати ліміти залишку готівки в касі. СГ «Воля» самостійно обчислює ліміт каси (табл. 2.18).

Таблиця 2.18

Розрахунок ліміту залишку готівки в касі СГ «Воля» на 2019 р.

№ п/п	Найменування показників	По факту, за будь-які 3 місяці, грн.
1	Готівкова виручка (надходження до каси, крім сум, що одержані від банку)	9568,2
2	Середньоденні надходження (рядок 1 розділити на кількість робочих днів підприємства за три місяці)	147,20

Розрахунок в таблиці показує, що ліміт залишку готівки в касі, встановлений підприємством складає 147,20 грн.

Висновки до розділу 2

1. Протягом досліджуваного періоду частка основних засобів в активах зменшилась на 0,15 одиниць. Рівень фізичного і морального зносу основних засобів в 2019 році склав 0,71%, це на 4,41% більше, ніж в 2015 році.

Динаміка даного показника є зростаючою, що є негативним для підприємства. А от динаміка коефіцієнта оновлення основних засобів є спадаючою, що є також негативним для підприємства.

2. Показник відношення короткострокової дебіторської й кредиторської заборгованостей підтверджує змогу сплатити кредиторам за рахунок дебіторів на протязі одного року. Даний показник протягом досліджуваного періоду зменшився на 61,85 одиниць (64,60 %).

3. Ефективність грошового потоку зросла на 33,33 %, але позитивний грошовий потік також зменшився на 19,44 %, негативний грошовий потік також знизився на 12,85 %, коефіцієнт ліквідності грошових потоків збільшився на 10,32 %, коефіцієнт грошової платоспроможності збільшився на 50 %, коефіцієнт ліквідної платоспроможності та коефіцієнт критичної ліквідності зменшилися відповідно на 34,65 % та 30,86 %.

4. Ефективність грошового потоку в 2019 р. дорівнює 1,36, а в 2015 р. - 1,47, це пояснюється тим, що для підтримання ліквідності грошового потоку значення цього коефіцієнту має бути більшим за одиницю, тому підприємство вважаємо ліквідним.

5. Вагома частка витрат підприємства – це є собівартість продукції. Звернемо увагу, що на протязі 2015-2019 років адміністративні витрати мають тенденцію до збільшення. Окрім цього, зменшились фінансові витрати на 6,66%, а інші витрати зменшились на 97,76%. Собівартість реалізованої продукції порівнюючи 2019 р. з 2015 р. зросла незначно на 1,31 %, та 1,25 %. Загальний показник витрат збільшився на 11,51 % та 145,62 % відповідно. Витрати на збут зростають, але коливаються по рокам.

6. Ефективність грошового потоку в 2019 р. зменшилась на 0,12 в.п. порівняно з 2018 р., але порівняно з 2015 р. збільшення на 292,27 %, це свідчить про достатність чистого грошового потоку, який забезпечує потреби підприємства. Ліміт залишку готівки в касі, встановлений підприємством складає 147,20 грн.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ РОЗРАХУНКАМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Напрямки вдосконалення управління грошовими розрахунками СГ «Воля»

Керування грошовими потоками, які деталізуються грошовими розрахунками, вважаємо самим важливим напрямом діяльності керівництва підприємства особливо в періоди фінансових криз. Дане керування багатогранне. Вагомість такого різновиду активу, як грошові кошти в наслідок грошових розрахунків, підтверджується такими причинами:

1. Рутинність - грошові розрахунки застосовуються для проведення поточних господарських операцій в грошовій формі, тому що в ланцюгу вхідні-вихідні грошові розрахунки присутній часовий лаг. Через це підприємство повинно залишати вільні грошові кошти на поточних рахунках;

2. Обережність – виробнича діяльність підприємства не настільки чітко регламентована, а тому грошові кошти потрібні для здійснення якихось непередбачених платежів;

3. Спекулятивність – залишки грошових коштів на рахунках підприємства дозволяє планувати спекулятивні дії з грошима, оскільки має місце вірогідна ймовірність можливого вигідного інвестування.

Однак нагромадження фінансових ресурсів через акумуляцію грошових коштів обмежується деякими втратами. Головне – це оцінка розміру упущеної вигоди в результаті участі в абиякому можливому інвестиційному проекті з певною часткою ймовірності. Таким чином, радимо СГ «Воля» все ж таки пам'ятати про дві взаємно доповнюючі обставини: по-перше підтримувати поточну платоспроможність, по-друге, сприяти одержанню приросту прибутку від інвестованих вільних грошових коштів. Як бачимо, головним завданням в управлінні грошовими ресурсами виокремлюється оптимізація їхнього середнього поточного залишку.

Беззаперечним є те, що грошові кошти є визначним складовим компонентом оборотних активів підприємства. Починається операційний цикл підприємства з відтоку грошових коштів й завершується зарахуванням їх на поточний рахунок чи внесенням в касу підприємства. Описаний цикл грошових коштів створює грошові потоки на підприємстві.

Щодо недоліків, які з'ясувалися в СГ «Воля» після моніторингу грошових потоків, то можемо вказати наступне:

- недосконалість порядку планування грошових потоків, цебто не плануються обсяги та строки зарахування грошових коштів від проданої продукції та перерахування грошових коштів для придбання сировини, матеріалів, товарів, розрахунок за послугу, розрахунки з виплати заробітної плати, розрахунки зі сплати податків й інших обов'язкових платежів тощо;

- недосконалість порядку оперативного обліку та звітності в межах грошових потоків підприємства, наприклад, інформація щодо поточного стану дебіторської й кредиторської заборгованостей ;

- недосконалість порядку контролю за грошовими потоками, що стосується оперативного розрахунку відхилень фактичного їх стану від запланованого.

Для покращення системи управління грошовими розрахунками можна впровадити контролюючу формацію, яка забезпечить консолідацію контрольних дій, її концентрацію на визначеному курсі фінансової діяльності підприємства, вчасне розкриття відхилень фактичних підсумків від очікуваних та формулювання оперативних управлінських рішень, які забезпечать її нормалізацію.

До функцій фінансового контролінгу відносять наступне:

- моніторинг процесу впровадження фінансових завдань, встановлених сукупністю запланованих фінансових показників та нормативів;

- обчислення міри відхилення величин фінансової діяльності за фактом від передбачуваних;

- діагностика діапазону відхилень серед вагомих погіршень в фінансовому стані підприємства та суттєвих затримків фінансових темпів розвитку;

- винесення оперативних управлінських рішень з приводу приведення у відповідність фінансової діяльності підприємства до запланованих цілей і показників;

- за необхідності внесення поправок до затверджених цілей та показників фінансового розвитку внаслідок зміни у зовнішньому фінансовому середовищі, факторів та етапів фінансового ринку, внутрішніх специфікацій проведення виробничої діяльності підприємства.

Фінансовий контролінг спрямований на внутрішній контроль щодо здійснення фінансової діяльності та фінансових операцій, хоча одночасно вважається ефективною балансуючою системою задля взаємодії поміж створенням інформаційної бази, проведенням фінансового аналізу, фінансовим плануванням, локальним фінансовим контролем всередині підприємства.

Контролінг варто проводити й за грошовими розрахунками. При цьому головним завданням контролю стане перевірка дотримання існуючого законодавства й порівняння фактичних показників зміни грошових коштів у розрахунках згідно впровадженої класифікації з запланованими показниками. В СФГ «Воля» - це дотримання платіжного календаря, показників розмірів грошових резервів, показників швидкості обороту грошових коштів.

Грошові розрахунки підприємства, які наповнюють грошові потоки підприємства являють собою фінансове вираження господарської діяльності, слугують базою самофінансування, стають особливим об'єктом фінансового менеджменту, задовольняють потреби підприємства в капіталі шляхом акумуляції внутрішніх джерел, і, таким чином, знижують необхідність в позиковому капіталі, що за кінцевими підрахунками має вплив на платоспроможність, фінансову стійкість, ліквідність підприємства. На підставі цього питання управління грошовими потоками підприємства мають науковий інтерес й практичну значимість. Впровадження результативного фінансового

менеджменту на сільськогосподарському підприємства взагалі та керування грошовими потоками зокрема, очікують на підготовку й впровадження загальної лінійки оптимізаційних підходів.

Стратегічний розвиток, а також фінансова стійкість сільськогосподарського підприємства, головним чином, пов'язані з тим, в якій мірі притоки та відтоки грошових коштів взаємопов'язані між собою в строках та за розмірами.

Головною метою управління грошовими потоками визнають досягнення фінансової рівноваги організації їх на практиці за допомогою зрівноваження розмірів надходження та витрачання грошових коштів, а також синхронізації їх в строках.

До важливих завдань ми віднесемо синхронізацію грошових потоків, цебто балансування надходжень та витрачання задля підтримання необхідного балансу «живих грошей».

Для сільськогосподарських підприємств властива сезонність надходження та витрачання грошових коштів, тому необхідно обирати найкращі підходи до створення грошових потоків враховуючи умови та особливості виробничої діяльності, а після планувати приплив та відтік грошових коштів на наступний фінансовий рік з урахуванням додержання стійкої платоспроможності.

Додержання підприємством високих рівнів подібної синхронізації дозволить прискорити втілення визначених підприємством цілей.

Для сприяння ритмічності операційного циклу сільськогосподарського підприємства та задля зростання обсягів виробництва та продажу продукції необхідно раціонально формувати й синхронізувати грошові потоки підприємства.

Зазначимо, що усяке недотримання платіжної дисципліни не позитивно впливає на придбання виробничих запасів сировини та матеріалів, рівень продуктивності праці, продаж готової продукції, стан підприємства на ринку тощо. Адже підприємства, що прибуткові на ринку й одержують достатньо

прибутку, можуть дійти до неплатоспроможності в наслідок незбалансованості певних видів грошових потоків за строками.

Досягнувши високого рівня синхронізації притоку й відтоку грошових коштів за розміром і за термінами, підприємство мінімізує нестачу залишків грошових активів в поточному і страховому періодах, що обслуговують операційну діяльність, а крім цього ще й резерв інвестиційних ресурсів задля впровадження реального інвестування.

Важливо усвідомлювати підприємству, що за умов правильного підходу до скерованості грошовими потоками та проведення контролю за ними. Контролінг позиціонується в цілях попередження або зниження помилок.

Контролінг – між функціональний підхід щодо управлінської діяльності, який використовує цілеспрямований збір, обробку й альтернативну інтерпретацію наданої інформації надає допомогу у прийнятті управлінських рішень, а головна мета при цьому в досягненні збалансованого сенсу ступеня розвитку і прибутковості підприємства.

Отже, найважливішою функцією управління грошовими потоками є їх оптимізація, направлена на збільшення їхньої ефективності на перспективу. Оптимізація грошових потоків – це етап вибору найефективнішого формату організації їх на підприємстві, враховуючи умова та особливості ведення його виробничої діяльності. Разом з цим якісне керування грошовими потоками є неможливим без планування та прогнозування на перспективу.

3.2. Оптимізація складу оборотних активів СГ «Воля»

Процес моделювання – це важливий засіб вирішення значної кількості економічних завдань і, в тому числі, виконання аналітичного експерименту. Модель є умовним об'єктом дослідження, а саме предметний або загальний показ дійсного об'єкта, перебігу функціонування його у визначеній сфері. Зауважимо, що вихідні підсумки моделі певною мірою примітивно розкривають аспекти укорінених процесів економічної діяльності через

використання специфічних прийомів, що притаманні змісту моделювання. Таким чином, методика моделювання є створення моделі, яка базується на попередньому вивченні об'єкта, визначенні його якнайбільш вагомих параметрів, експериментальна й теоретична оцінка побудованої моделі, а також потрібне коректування, базуючись на одержану інформацію.

Загальна послідовність побудови моделі налічує перелік визначених дій:

- 1) окреслення суті виробничого завдання;
- 2) набір та систематизування визначеної інформації;
- 3) складання імітаційної моделі;
- 4) відпрацювання та перевіряння функціонування моделі;
- 5) розшифрування моделі;
- б) застосування моделі задля розв'язку завдань.

В ході побудови моделі ймовірні конкретні модифікації у відповідності до певних умов, сезонних та циклічних коливань тощо. Принциповість дослідження, які здійснюються з використанням моделювання, є виключно ймовірнісним.

На практиці підприємств більш частішого застосування здобуло моделювання задля підтвердження зв'язку поміж спільними підсумковими показниками щодо ефективності роботи підприємства та зовнішніми факторами, які спричиняють їх визначені значення. Щодо способу поєднання факторів-аргументів у моделі попередні поділяють на чотири види. Перший вид включає адитивні моделі, якщо в них кінцевий показник розраховується як алгебраїчна сума декількох факторних показників. Другий вид - це мультиплікативний, коли кінцевий узагальнюючий показник розраховується як добуток визначеної суми факторів. Третій вид охоплює кратні моделі, які приймаються для аналізу, якщо вага функціонального показника обраховується співвідношенням факторних показників. На закінчення, четвертий вид - комбінований, такий, що об'єднує в певним способом попередні моделі.

Оцінка фінансового стану підприємства довела, що визначальною ділемою, яка негативно впливає, є зменшення платоспроможності, зниження

ділової активності та висока міра симбіозу підприємства з позиковим капіталом. Таким чином для покращення фінансового стану підприємству необхідно знизити дану залежність за допомогою підвищення частки запасів й грошових засобів та зниження частки дебіторської заборгованості.

Пропонуємо обрахувати економіко-математичну модель оптимізації складу оборотних активів (хоча пропонована модель не зважає на спеціалізацію підприємства).

Нехай X_1 – величина запасів,

X_2 - дебіторська заборгованість,

X_3 – грошові кошти та їх еквіваленти.

За даними підприємства розмір необоротних активів = 1845 тис.грн.

Власний капітал + забезпечення наступних витрат і платежів + довгострокові зобов'язання = 6578 тис.грн.

Поточні зобов'язання = 2002 тис.грн.

На наступному етапі визначимо обмеження. Застосуємо формули, в яких показано оптимальні значень:

1. Коефіцієнт мобільності $\geq 0,5$

$$K_{\text{моб}} = \frac{\text{ОбА}}{\text{НА}}. \quad (3.1)$$

2. Коефіцієнт швидкої ліквідності = 0,7 – 2,0.

$$K_{\text{ш.л}} = \frac{\text{ГК} + \text{ФВ} + \text{ДЗ}}{\text{ПЗ}}. \quad (3.2)$$

3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності = 0,2 – 0,35.

$$K_{\text{а.л}} = \frac{\text{ГК}}{\text{ПЗ}}. \quad (3.3)$$

4. Коефіцієнт загальної ліквідності = 1 - 2,5.

$$K_{\text{з.л}} = \frac{\text{ОбА}}{\text{ПЗ}}. \quad (3.4)$$

Системи обмежень, які отримали:

$$X_1 + X_3 \geq 2630.$$

$$X_2 + X_3 \geq 2314.$$

$$X_2 + X_3 \leq 4995.$$

$$X_3 \geq 432.$$

$$X_3 \leq 864.$$

$$X_1 + X_2 + X_3 \geq 2514$$

$$X_1 + X_2 + X_3 \leq 7056.$$

На наступному етапі згенеруємо цільову функцію, яку занотуємо як максимальні суми оборотних активів:

$$F(x_1, X_2, x_3) = X_1 + X_2 + X_3 \rightarrow \max.$$

Як висновки, вихідні дані економіко-математичної моделі: оборотні активи дійдуть максимального значення – 7568 тис. грн, запаси - 2689 тис. грн, дебіторська заборгованість підвищиться до 3567 тис. грн, обсяг грошових коштів збільшиться до 12356 тис. грн.

Частка запасів зменшиться на 25,68 %, частка дебіторської заборгованості підвищиться на 24,36 %, а грошові кошти займають 21,6 % в підсумковому розмірі оборотних активів.

Здійснивши оцінку окремих параметрів потрібно проаналізувати в динаміці чистий рух грошових коштів, отриманих з виробничо-комерційної діяльності загалом. Зазначена динаміка за довгостроковий період повинна поєднуватися зі стратегічними цілями подальшої діяльності підприємства.

Одночасно доцільно здійснювати контроль за відповідністю темпів зростання чистого руху грошових засобів від фінансово-господарської діяльності темпам зростання активів підприємства. Коли темп зростання чистого руху грошових засобів від фінансово-господарської діяльності перевищує темп зростання активів, це підтверджує створення власного оборотного капіталу, підвищення платоспроможності та фінансової стійкості підприємства, ринкової вартості бізнесу.

3.3. Оцінка впливу виручки від реалізації на надходження грошових коштів від операційної діяльності

Оцінити вплив виручки від реалізації на надходження грошових коштів від операційної діяльності було проаналізовано значення надходження грошових коштів від операційної діяльності та виручки від реалізації. Розрахунки проводилися на підставі даних звітності СГ «Воля» 2015-2019рр. (табл. 3.1).

За даними табл. 3.1 побудуємо графік кореляційного поля. Вісь абсцис X відповідає значенню виручки від реалізації продукції Y – надходження грошових коштів від операційної діяльності. Розміщення точок на цьому графіку свідчить про лінійний взаємозв'язок змінних X та Y .

Таблиця 3.1

Сума надходжень грошових потоків від операційної діяльності та виручка від реалізації продукції СГ «Воля»

Період	Виручка від реалізації (незалежний фактор X)	Сума надходжень від операційної діяльності (залежний фактор Y)
2015	3979,00	5492,00
2016	4721,00	6783,00
2017	6493,00	7580,00
2018	4941,00	6439,00
2019	6028,00	8424,00
Разом	26162,00	34718,00

Щоб з'ясувати стан зв'язку поміж показником та факторами базуючись на статистичних показниках застосовується регресійний аналіз.

Серед парної регресії найбільш вживаною, реальною та неважкою на практиці моделлю є парна лінійна регресія.

Парною лінійною регресією Y та X зветься одностороння стохастична лінійна залежність між випадковими величинами показника Y та фактора X , які

мають причинно-наслідкові відношення, причім зміна фактора спричиняє зміну показника. Необхідно виокремлювати стохастичну залежність від функціональної. Для стохастичної залежності характерно коли одному значенню фактора можливо відповідає кілька значень показника. Для функціональної залежності одному значенню аргументу відноситься лише одна величина функції, тобто між аргументами й функцією маємо взаємно-однозначну відповідність.

Тепер розглянемо запропоновану модель парної лінійної регресії для визначення залежності значення надходження грошових коштів від операційної діяльності від значення виручки від реалізації. Для розв'язання цієї задачі за показник Y візьмемо надходження від операційної діяльності, а за фактор X – виручку від реалізації (табл. 3.1).

Як відомо, рівняння парної лінійної регресії має вигляд

$$Y = a * X + b, \quad (3.5)$$

де a , b – параметри регресії.

Параметр a ще називають коефіцієнтом регресії. Він показує, на скільки одиниць власного виміру в середньому змінюється значення показника Y зі збільшенням значення ознаки X на одиницю. Від нього також залежить напрям зв'язку, тобто якщо $a > 1$ – зв'язок показника Y з фактором X є прямим, і навпаки, якщо $a < 1$ – зв'язок обернений. Крім того, коефіцієнт регресії є кутовим коефіцієнтом кореляційного зв'язку, тобто тангенсом кута, утвореного прямою (лінією регресії) і віссю абсцис. Параметр b є початком відліку на вісі ординат і служить у рівнянні для урівноважування лівої та правої частини .

На стадії оцінювання лінії регресії розраховують параметри знайденого рівняння за методом найменших квадратів. Головною умовою даного методу є мінімізація суми квадратів відхилень фактичних (емпіричних) значень Y від розрахункових (теоретичних) Y_p

$$\Sigma (Y - Y_p)^2 = \min. \quad (3.6)$$

Це дає можливість отримати найкращі оцінки параметрів a і b .

Таким чином, оцінки параметрів a і b парної регресії обраховуються за формулами:

$$a = \frac{n * \sum_{i=1}^n (x_i * y_i) - \sum_{i=1}^n x_i * \sum_{i=1}^n y_i}{n * \sum_{i=1}^n x_i^2 - (\sum_{i=1}^n x_i)^2}, \quad (3.7)$$

$$b = \frac{\sum_{i=1}^n x_i^2 * \sum_{i=1}^n y_i - \sum_{i=1}^n x_i * \sum_{i=1}^n (x_i * y_i)}{n * \sum_{i=1}^n x_i^2 - (\sum_{i=1}^n x_i)^2}, \quad (3.8)$$

або
$$b = y_{cp} - a * x_{cp}, \quad (3.9)$$

де n – кількість спостережень (років);

x_i – значення загальної суми активів в i -му спостереженні (році);

y_i – значення прибутку банку в i -тому спостереженні (році);

x_{cp} – середнє значення фактора;

y_{cp} – середнє значення показника.

Із застосуванням зазначених формул (3.7) – (3.8) були визначені оцінки параметрів a і b для статистичних даних показника Y та фактора X :

$$a = \frac{5 * 185687122 - 26162 * 34718}{5 * 141029596 - (26162)^2} = 0,97;$$

$$b = \frac{185687122 - 0,97 * 141029596}{26162} = 1851,36.$$

Таким чином, для даної задачі лінійне регресійне рівняння зв'язку між значенням прибутку банку й значенням загальної суми активів має такий вигляд:

$$Y_p = 0,97 * X + 1851,36, \quad (3.10)$$

Додатне значення параметра а вказує на те, що зі збільшенням значення виручка від реалізації на 1 грн. відбувається збільшення надходження від операційної діяльності в середньому на 0,97 грн.

Оскільки математичне очікування відхилення фактичних даних від розрахункових дорівнює нулю, то при правильному виконанні розрахунків значення $\Sigma Y = \Sigma Y_p$. Це підтверджується результатами розрахунків, наведеними в табл. 3.2 ($\Sigma Y = \Sigma Y_p = 95568$).

Таблиця 3.2

Визначення параметрів регресії а і b та розрахункового значення показника Y_p

Період	X	Y	X ²	X*Y	Y _p
2015	3979,00	5492,00	15832441	21852668	5723,78
2016	4721,00	6783,00	22287841	32022543	6445,90
2017	6493,00	7580,00	42159049	49216940	8170,43
2018	4941,00	6439,00	24413481	31815099	6660,01
2019	6028,00	8424,00	36336784	50779872	7717,89
Разом	26162,00	34718,00	141029596	185687122	34718

Визначення тісноти зв'язку в кореляційно-регресійному аналізі базується на правилі складання дисперсій, яке полягає в тому, що узагальнена дисперсія (дисперсія фактичних значень) $\sigma_{Y_f}^2$ розкладається на дисперсію розрахункових значень $\sigma_{Y_p}^2$ і залишкову дисперсію $\sigma_{зал}^2$.

Дисперсію розрахункових значень (або факторну дисперсію) обчислюють за формулою

$$\sigma_{Y_p}^2 = \frac{\Sigma(Y_p - y_{cp})^2}{n}. \quad (3.11)$$

Вона характеризує варіацію результативної ознаки Y, пов'язану з варіацією факторної ознаки X.

Залишкову дисперсію обчислюють за формулою

$$\sigma_{\text{зал}}^2 = \frac{\sum (Y - Y_p)^2}{n}, \quad (3.12)$$

яка характеризує варіацію результативної ознаки Y , не пов'язану з варіацією факторної ознаки X (тобто характеризує вплив усіх інших факторів).

Далі обчислимо дисперсію розрахункових значень і залишкову дисперсію на підставі формул (3.11), (3.12) для нашої задачі. Допоміжні розрахунки наведено в табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Допоміжні розрахунки для визначення дисперсії

Період	$Y - Y_p$	$(Y - Y_p)^2$	$Y - y_{\text{cp}}$	$(Y - y_{\text{cp}})^2$	$Y_p - y_{\text{cp}}$	$(Y_p - y_{\text{cp}})^2$
2015	-231,78	53719,90	-1451,6	2107142,56	-1219,82	1487971,72
2016	337,10	113636,97	-160,6	25792,36	-497,70	247706,12
2017	-590,43	348609,47	636,4	405004,96	1226,83	1505115,76
2018	-221,01	48843,61	-504,6	254621,16	-283,59	80425,62
2019	706,11	498594,42	1480,4	2191584,16	774,29	599521,61
Разом	-	1063404,37	-	4984145,2	-	3920740,83

За проведеними розрахунками дисперсії отримані такі результати:

$$\sigma_{Y_p}^2 = 784148,17;$$

$$\sigma_{\text{зал}}^2 = 212680,9.$$

$$\sigma_{Y_\phi}^2 = 996829,04.$$

Мірою тісноти зв'язку в кореляційно-регресійному аналізі є коефіцієнт детермінації R^2 , що визначається за формуло

$$R^2 = \sigma_{Y_p}^2 / \sigma_{Y_\phi}^2. \quad (3.13)$$

Цей коефіцієнт характеризує ту частину варіації результативної ознаки Y , яка відповідає лінійному рівнянню регресії. За проведеними розрахунками його значення дорівнює 0,79

Коефіцієнт детермінації R^2 набуває значення від 0 до 1. При $R^2=0$ дисперсія розрахункових значень дорівнює нулю, усі розрахункові значення Y_p

збігаються з середніми значеннями u_{cp} . Лінійний кореляційний зв'язок між X і Y відсутній. При $R^2=1$ факторна дисперсія дорівнює загальній, залишкова – нулю; фактичні значення Y і розрахункові значення Y_p збігаються, зв'язок між ознаками X і Y лінійно-функціональний.

Корінь квадратний з коефіцієнта детермінації називається індексом кореляції, або теоретичним кореляційним відношенням:

$$R = 0,89.$$

Як і R^2 , індекс кореляції змінюється в межах від 0 до 1, характеризує тісноту зв'язку, але не вказує на його напрямок. Щоб доповнити дослідження визначенням напрямку зв'язку в разі лінійної залежності застосовують лінійний коефіцієнт кореляції

$$r = \frac{(x*y)_{cp} - x_{cp} * y_{cp}}{\sigma_X * \sigma_{Y_\phi}}. \quad (3.14)$$

Значення r коливаються від -1 до $+1$ і характеризують не тільки тісноту, а й напрям зв'язку. Додатне значення r відповідає прямому зв'язку між ознаками, а від'ємне – зворотному. Абсолютна величина коефіцієнта кореляції збігається з індексом кореляції. За даними табл. 3.2, 3.3 можемо провести такі проміжні розрахунки:

$$x_{cp} = 5232,4 ;$$

$$y_{cp} = 6943,6;$$

$$(x*y)_{cp} = 37137424,4;$$

$$\sigma_{Y_\phi} = \sqrt{\sigma_{Y_\phi}^2}; \quad (3.15)$$

$$\sigma_{Y_\phi} = 998,41;$$

$$\sigma_X = \sqrt{\sigma_X^2} = \sqrt{x_{\text{ср}}^2 - (x_{\text{ср}})^2} = \sqrt{\frac{\sum X^2}{n} - \left(\frac{\sum X}{n}\right)^2}; \quad (3.16)$$

$$\sigma_X = 909,9$$

$$r = 0,89.$$

Таким чином, розмір коефіцієнта кореляції показує наявність щільного прямого зв'язку поміж грошовим потоком від операційної діяльності й виручкою від продажу продукції з тісністю 0,89.

Перевірку міцності зв'язку для кореляційно-регресійного аналізу проводять використовуючи критерії Фішера F та Стьюдента t.

При розрахунку критерію F ступені вільності залежать від кількості параметрів рівняння регресії $k_1 = m-1$ і кількості одиниць досліджуваної сукупності $k_2 = n-m$. Так, у нашій задачі $k_1 = 2-1=1$ (для лінійної моделі) і $k_2 = 5-2 = 3$.

Правдивість зв'язку коефіцієнта детермінації R^2 перевіряють використовуючи таблицю критерію F для 5%-го рівня значущості. Якщо фактичний F-критерій перевищує теоретичний (останній міститься в спеціальній математичній таблиці, розрахованій Фішером), тобто $F_{\phi} > F_{\tau}$, то з прийнятим ступенем імовірності ми стверджуємо про наявність впливу фактора, який вивчається. Коли ж $F_{\phi} \leq F_{\tau}$, – вказується на відсутність зв'язку.

По факту значення F-критерію визначають за формулою

$$F_{\phi} = \frac{R^2}{1-R^2} * \frac{k_2}{k_1}. \quad (3.17)$$

Для нашої задачі F-критерій складатиме

$$F_{\phi} = 11,1.$$

Для встановлення достовірності обчисленого нами лінійного коефіцієнта кореляції застосовують критерій Стьюдента (t-критерій):

$$t_r = \frac{|r|}{\mu_r}, \quad (3.18)$$

де μ_r – середня похибка коефіцієнта кореляції, яку визначають за формулою

$$\mu_r = \frac{1-r^2}{\sqrt{n-1}}. \quad (3.19)$$

Коефіцієнт кореляції дозволено вважати достовірним, за умови перевищення своєї похибки в три та більше разів, в разі коли він менший, ніж три, то тісноту зв'язку між вказаними ознаками X і Y не доведено.

У нашому випадку середня похибка коефіцієнта кореляції становить

$$\mu_r = 0,12.$$

Відношення коефіцієнта кореляції до усередненої похибки (t-критерій)

$$t_r = 8,28.$$

Отриманий показник є підставою вважати, що отриманий лінійний коефіцієнт кореляції з високою точністю показує щільність зв'язку між ознаками, які досліджували.

Висновки до розділу 3

1. Найважливішою функцією управління грошовими потоками є їх оптимізація, направлена на збільшення їхньої ефективності на перспективу. Оптимізація грошових потоків – це етап вибору найефективнішого формату організації їх на підприємстві, враховуючи умови та особливості ведення його виробничої діяльності. Разом з цим, якісне керування грошовими потоками є неможливим без планування та прогнозування на перспективу.

2. Оцінивши вплив виручки від реалізації на надходження грошових

коштів від операційної діяльності було проаналізовано значення надходження грошових коштів від операційної діяльності та виручки від реалізації. Розмір коефіцієнта кореляції показує наявність щільного прямого зв'язку між грошовим потоком від операційної діяльності й виручкою від продажу продукції з тісністю 0,89.

3. Здійснивши оцінку окремих параметрів потрібно проаналізувати в динаміці чистий рух грошових коштів, отриманих з виробничо-комерційної діяльності загалом. Зазначена динаміка за довгостроковий період повинна поєднуватися зі стратегічними цілями подальшої діяльності підприємства.

4. Одночасно доцільно здійснювати контроль за відповідністю темпів зростання чистого руху грошових засобів від фінансово-господарської діяльності темпам зростання активів підприємства. Коли темп зростання чистого руху грошових засобів від фінансово-господарської діяльності перевищує темп зростання активів, це підтверджує створення власного оборотного капіталу, підвищення платоспроможності та фінансової стійкості підприємства, ринкової вартості бізнесу.

5. Отримані вихідні дані економіко-математичної моделі: оборотні активи дійдуть максимального значення – 7568 тис. грн, запаси - 2689 тис. грн, дебіторська заборгованість підвищиться до 3567 тис. грн, обсяг грошових коштів збільшиться до 12356 тис. грн.

Частка запасів зменшиться на 25,68 %, частка дебіторської заборгованості підвищиться на 24,36 %, а грошові кошти займають 21,6 % в підсумковому розмірі оборотних активів.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

В результаті проведених досліджень нами зроблено наступні висновки:

1. Зрозуміло, що дефініція «грошовий потік» широко застосовується в фінансового-економічній теорії та практиці, єдиного загального трактування даного поняття немає. Тож разом з такими словосполученнями, як «грошові потоки», «грошові розрахунки», «рух грошових коштів» узагальнення грошових потоків підприємства вживають, на наше думку, більш влучне поняття «фінансові потоки».

2. Грошові розрахунки являють собою розрахунки, що відбулися поміж суб'єктами господарювання. Вони перераховують платежі один одному в оплату товарів, робіт й наданих послуг, погашення зобов'язань перед фінансово-кредитними установами та робітниками шляхом перерахунку або сплати необхідних коштів від рахунку платника на рахунок одержувача чи врахуванням взаємної заборгованості.

3. Найактивнішою формою грошових розрахунків сільськогосподарських підприємств, які працюють з відстрочкою платежу, є: акредитив (застосовується тільки при укладенні угоди з новим контрагентом), вексель, авансовий платіж, а в разі, якщо підприємство є покупцем, - аванс (часто-густо в розрахунках з переробними підприємствами) й вексель.

4. Потреба в створенні ефективної системи управління грошовими розрахунками підприємства є незаперечною. До основних етапів управління грошовими розрахунками належать: забезпечення повного і достовірного обліку грошових коштів на підприємстві і формування відповідної звітності; аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості, руху грошових потоків за попередній період; здійснення контролінгу грошових потоків.

5. Найважливішою функцією управління грошовими потоками є їх оптимізація, направлена на збільшення їхньої ефективності на перспективу. Оптимізація грошових потоків – це етап вибору найефективнішого формату організації їх на підприємстві, враховуючи умови та особливості ведення його

виробничої діяльності. Разом з цим, якісне керування грошовими потоками є неможливим без планування та прогнозування на перспективу.

6. Коефіцієнт швидкої ліквідності в 2019 році збільшився на 50,48 одиниць, що є нормальним для підприємства. Тобто 61,1 в.п. найбільш ліквідних активів припадає на одиницю термінових боргів. Коефіцієнт абсолютної ліквідності за досліджуваний період з 2015 по 2019 роки збільшився на 28,87 одиниці, що характеризує готовність підприємства негайно ліквідувати короткострокову заборгованість.

7. Ефективність грошового потоку зросла на 33,33 %, але позитивний грошовий потік також зменшився на 19,44 8%, негативний грошовий потік також знизився на 12,85 %, коефіцієнт ліквідності грошових потоків збільшився на 10,32 %, коефіцієнт грошової платоспроможності збільшився на 50 %, коефіцієнт ліквідної платоспроможності та коефіцієнт критичної ліквідності зменшилися відповідно на 34,65 % та 30,86 %.

8. Ефективність грошового потоку в 2019 р. дорівнює 1,36, а в 2015 р. - 1,47, це пояснюється тим, що для підтримання ліквідності грошового потоку значення цього коефіцієнту має бути більшим за одиницю, тому підприємство вважаємо ліквідним.

9. Вагома частка витрат підприємства – це є собівартість продукції. Звернемо увагу, що на протязі 2015-2019 років адміністративні витрати мають тенденцію до збільшення. Окрім цього, зменшились фінансові витрати на 6,66%, а інші витрати зменшились на 97,76%. Собівартість реалізованої продукції порівнюючи 2019 р. з 2015 р. зросла незначно на 1,31 %, та 1,25 %. Загальний показник витрат збільшився на 11,51 % та 145,62 % відповідно. Витрати на збут зростають, але коливаються по рокам.

10. Ефективність грошового потоку в 2019 р. зменшилась на 0,12 в.п. порівняно з 2018 р., але порівняно з 2015 р. збільшення на 292,27 %, це свідчить про достатність чистого грошового потоку, який забезпечує потреби підприємства. Ліміт залишку готівки в касі, встановлений підприємством складає 147,20 грн.

11. Оцінивши вплив виручки від реалізації на надходження грошових коштів від операційної діяльності було проаналізовано значення надходження грошових коштів від операційної діяльності та виручки від реалізації. Розмір коефіцієнта кореляції показує наявність щільного прямого зв'язку між грошовим потоком від операційної діяльності й виручкою від продажу продукції з тісністю 0,89.

12. Здійснивши оцінку окремих параметрів потрібно проаналізувати в динаміці чистий рух грошових коштів, отриманих з виробничо-комерційної діяльності загалом. Зазначена динаміка за довгостроковий період повинна поєднуватися зі стратегічними цілями подальшої діяльності підприємства.

13. Одночасно доцільно здійснювати контроль за відповідністю темпів зростання чистого руху грошових засобів від фінансово-господарської діяльності темпам зростання активів підприємства. Коли темп зростання чистого руху грошових засобів від фінансово-господарської діяльності перевищує темп зростання активів, це підтверджує створення власного оборотного капіталу, підвищення платоспроможності та фінансової стійкості підприємства, ринкової вартості бізнесу.

14. Отримані вихідні дані економіко-математичної моделі: оборотні активи дійдуть максимального значення – 7568 тис. грн, запаси - 2689 тис. грн, дебіторська заборгованість підвищиться до 3567 тис. грн, обсяг грошових коштів збільшиться до 12356 тис. грн. Частка запасів зменшиться на 25,68 %, частка дебіторської заборгованості підвищиться на 24,36 %, а грошові кошти займають 21,6 % в підсумковому розмірі оборотних активів.

15. Було проведено економіко-математичне моделювання оптимізації складу оборотних активів (дана модель не враховує спеціалізацію підприємства). В результаті розв'язання економіко-математичної моделі оборотні активи досягнуть оптимального розміру. Використання запропонованої економіко-математичної моделі оптимізації структури оборотних активів підприємства забезпечить оптимальне управління грошовими потоками на певному часовому інтервалі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алтухов В. А. Фінансовий стан підприємства та його оцінка // Банківська справа.-2013 -№2- С.39-43
2. Балабанов І.Т. Фінансовий аналіз та планування господарського суб'єкта/ І.Т. Балабанов; 2-ге вид., доп. – М.: Финансы и статистика, 2000. – 208 с.
3. Білик М. Д. Грошові потоки підприємств у мікро- та макроекономічному аспекті / М. Д. Білик, С. І. Надточій // Фінанси України. - 2012. - № 6. - С.113-147.
4. Бланк І.А. Основы финансового менеджмента. Т.2. – 2-е изд., перераб. и доп. – К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. - 624с.
5. Бланк И.А. Основы инвестиционного менеджмента. Т.1. - К.:Эльга-Н, Ника-Центр, 2014. - 512с.
6. Бочаров В.В. Управління грошовим оборотом підприємства. – М.: Финансы и статистика, 2011 – 144 с.
7. Брігхем Є. Основы финансового менеджмента: Пер. з англ. - Київ: Молодь, 1997.-1000с.
8. Ван Хорн Дж. К. Основы управления финансами: Пер. с англ. / Гл. ред. серии Я.В. Соколов. – М.: Финансы и статистика, 1999.-800с.
9. Васьківська К. В. Значення платоспроможності підприємства в розвитку сільського господарства / К. В. Васьківська, Л. Л. Гнатишин // Вісник Львівського державного аграрного університету. – 2012. - № 16. – С. 5-12.
10. Васюренко О.В. Банківські операції. — К.: Т-во «Знання», КОО, 2016. – 385 с.
11. Верба В.А., Загородніх О.А. Проектний аналіз: Підручник-К.:КНЕУ, 2008. – 322 с.
12. Гончарова Т.С. Ефективність управління грошовими потоками / ДНУЕіТ ім. М. Туган- Барановського. – 2011. - С. 2-3.
13. Господарський кодекс України. - К.: Т-во «АКВ», 2014. – 241 с.

14. Грабовецький Б.С. Економічне прогнозування і планування: навч. посіб. – К.ЦНЛ, 2017-188с.
15. Грабовецький Ю.Є. Економічний аналіз: навч.посіб. / Грабовецький Б. Є. – К.: ЦУЛ, 2009. – 256 с.
16. Грачова Р. А. Як визначити реальний фінансово-майновий стан свого підприємства. //Дебет-Кредит. – 2018. - №34.-С.20-25
17. Гриньова В. М., Корда В.О. Фінанси підприємств: навч. посіб. – 2-ге вид., перероб. і доп.. – К.: Знання – Прес. 2017-384с.
18. Гудзь О.Є. Дебіторська та кредиторська заборгованість в системі управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств // Облік і фінанси АПК. – 2012. – №1-2. – 65-70 с.
19. Дем'яненко М. Я. Фінансовий словник–довідник / М. Я. Дем'яненко, Ю. Я. Лузан, П. Т. Саблук. – К. : ІАЕУААН. – 2013. – 507 с.
20. Дем'яненко І.В. Фінансова стійкість підприємства та її регулювання / І.В. Дем'яненко // Фінанси України. – 2012.– №5. – С.127–129
21. Денисенко М.П. Основи інвестиційної діяльності: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Алеута, 2013.-338с.
22. Дронов Р.І. Оцінка фінансового стану підприємства / А.І. Резник, Є.М. Буніна // Фінанси. – 2011. – № 4. – С. 15–19.
23. Єрешко Ю.О. Бюджетування – інструмент оптимізації грошових потоків підприємства / Ю.О. Єрешко // Економічний вісник НТУУ «КПІ». – 2011. – №2. – С. 100 – 105.
24. Єфимова О.В. Фінансовий аналіз: сучасний інструментарій для прийняття економічних рішень. навч.посіб./-К.:Київ.-2010.-351с.
25. Захарченко В. Систематизація методів оцінки фінансового стану підприємства//Фінанси України.-2010.№1.- С. 137-144.
26. Іванов Ю.Б., Крисоватий А.І. Податковий менеджмент: Підручник.- К.: Знання, 2010. -525с.

27. Измайлова Н.В. Стан та тенденції дебіторської та кредиторської заборгованості: макроекономічний аспект // Формування ринкових відносин в Україні. – 2017. – №4. – 12-17 с.

28. Інструкцією про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах, затвердженою постановою правління НБУ від 12.11.2003 р. № 492 зі змінами та доповненнями від 28.01.2019 № 23 – Електронний ресурс <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0023500-19#n2>.

29. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті від 21 січня 2004 року за № 22 (zareєстровано в Міністерстві юстиції України 29 березня 2004 р. за №377/8976 зі змінами та доповненнями від 09 лютого 2017 року). – Електронний ресурс <https://bank.gov.ua/document/download?docId=44044445>.

30. Каплан Р., Нортон Д. Сбалансированная система показателей.- М.: Олимп-Бизнес, 2012.- 740с.

31. Карпінський А.Б. Герасименко О.В. Фінансова система: навч. посіб. – Київ: «Центр навчальної літератури»,2011-184с.

32. Квасній Л.Г. Роль бюджетування в системі антикризового управління підприємства / Л.Г. Квасній // Всеукраїнський науково – виробничий журнал. – 2012. – №29. – С. 39 – 43.

33. Кізіма Т.О Аналіз «Витрати–обсяг прибуток» у діяльності спільних підприємств // Фінанси України.-2009:№4.- С.45-51

34. Кінг А.М.Тотальне управління грошима/Пер.с англ.- СПб.:Полігон,1999.-448с.

35. Ковалев В.В Введение в финансовый менеджмент – М: Финансы и статистика. 2009-768с.

36. Ковалев В.В. Фінансовий аналіз: методи и процедури.- М.: Финансы и Статистика, 2010. – 531с.

37. Коваленко Л.О., Ремньова Л.М. Фінансовий менеджмент :навч.посібник-2 ге вид.,перероб.і доп.-К.:Знання,2009.-485с.

38. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств. - К.: Т-во "Знання", КОО, 2011. – 460 с.
39. Косова Т. Проблеми розподілу чистого грошового операційного потоку підприємства на прибуток та амортизацію / Косова Т., Роганова Г. // Економіка України. – 2010. - № 7. – С. 57-64.
40. Краменко В.І., Холод Б.І. та ін. Управління ресурсами підприємства: Навчальний посібник: Центр навчальної літератури, 2009. – 288 с.
41. Кудряшов В. П. Фінанси. Навч.посіб. Херсон: Олді – плюс, 2007-352с.
42. Лігоненко Л.О., Ситник Г.В. Управління грошовими потоками: Навч. посіб. – Київ. Нац. Торг.-екон. ун-т., 2007. – 255с.
43. Маслова С.О., Опалов О.А. Фінансовий ринок: Навч. посібник. «Каравела» Львів : «Новий світ», - 2009-304с.
44. Матюшенко І.Ю. Основи фінансового менеджменту: Навчальний посібник. – К.: ЦНЛ, 2007-220с.
45. Микитченко В.М. Аналіз грошових потоків підприємства як фактор збільшення обсягу депозитних ресурсів банку / В.М. Микитченко, Л.С. Крючко, В.А. Кіптілий // Агросвіт. – 2016. – № 23. – С. 56-61.
46. Мних Є. В. Економічний аналіз: підручник./ Є. В. Мних – К.: Центр навч. літератури, 2014. – 412 с.
47. Мних Є. В. Застосування рангових експертних оцінок при аналізі фінансового стану підприємства / Є. Мних // Вісник КНТЕУ. – 2013. – № 3. – С. 37-41.
48. Мних Є.В. Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства К.,-2007-460с.
49. Москвін С. О. Проектний аналіз: Навчальний посібник / С. О. Москвін, С. М. Бевз, В. Г. Дідик, В. А. Верба, В. А. Новиков, Т. Є. Унковська. – К.: ТОВ “Видавництво Лібра”, 1998. – 368 с.

50. Надточій С. І. Аналіз грошових потоків підприємства з використанням динамічної мультиплікативної оцінки їх ефективності та дослідження їх рядів динаміки як завершальні складові аналізу грошових потоків підприємства в системі 161 управління ними / С. І. Надточій // Формування ринкових відносин в Україні. - 2011. - № (63). - С. 82-85.

51. Надточій С. І. Коефіцієнтний аналіз грошових потоків підприємства в аспекті управління ними / С. І. Надточій // Формування ринкових відносин в Україні. - 2009. - № 7 (62). - С. 8-12.

52. Некрасенко Л.А. Напрями удосконалення управління грошовими потоками суб'єктів господарювання / Л.А. Некрасенко, І.М. Гнилоцир// Вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2011. – № 3. – С. 118 – 122.

53. Нікбахт Е., Гроппеллі А. Фінанси / Пер. з англ.. В.Ф. Овсієнка та В.Я. Мусієнка. – К.: Основи, 1993. – 383 с.

54. Овсійчук М.Ф. Управління грошовими коштом підприємства //Аудитор.-2010.-№5.-С.37-42.

55. Олійник О.О. Управління процесом оптимізації грошових потоків агропромислових підприємств / О.О. Олійник // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2010. – №3. – С. 59 – 63.

56. Павловські О.В. Удосконалення методів аналізу фінансового стану підприємства // Фінанси України. – 2012. - №11.- С. 54-59.

57. Партін Г. О. Загородній А.Г. фінанси підприємств: навч. посіб. – Львів: ЛБІ НБУ.-2010 -265с.

58. Паславська Р.Ю. Сутність системи адміністрування податків та особливості її функціонування в Україні / Р.Ю.Паславськ //Актуальні проблеми розвитку економіки регіону:наук.зб.-Івано-Франківськ :ПНУ ім..В.Стефаніка,2013.- Вип.9- Т.1.-С.58.-63.

59. Пернарівська О. В. Моделі прогнозування неплатоспроможності підприємств та проблеми їхнього використання в Україні / О. В. Пернарівська // Фінанси та кредит. - 2009. - № 4 (22). - С. 24-27.

60. Поддєрьогін А. М. Ефективність управління грошовими потоками підприємства / А. М. Поддєрьогін, Я. І. Невмержицький // Фінанси України. – 2011. - № 11. – С.119-127.
61. Поддєрьогін А.М. Фінансовий менеджмент: підручник / кер. Кол. Авт. і наук. Ред. проф. А.М. Поддєрьогін. – К.: КНЕУ, 2005. – 536 с.
62. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 "Звіт про фінансові результати" Затверджено Наказом Міністерства фінансів України N 87 від 31.03.2004р.
63. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затверджене постановою Правління Нацбанку України від 15.12.2004 р. № 637 (zareєстрованою в Мін'юсті України 13-01.2005 р. за № 40/10320, за текстом - Положення № 637) із наступними змінами та доповненнями.
64. Попова С.В. Оформлення трудових відносин/ С.В. Попова // Дебет.Кредит. - 2011. - № 29 - С.10-29.
65. Постанова Правління Національного банку України «Про встановлення граничної суми готівкового розрахунку» від 09 лютого 2005 року за №32 (zareєстровано в Міністерстві юстиції України від 18 квітня 2005 р. за № 410/10690).
66. Потемкина В.М. Финансы предприятий: Учебное пособие.— Донецк: «КИГИС», 2012. – 410 с.
67. Прокопчук, Ю. М. Міжнародно-правові аспекти охорони праці інвалідів / Ю. М. Прокопчук. // Часопис Київського університету права: К, 2009 - № 3 . С.246-251
68. Рященко О. Мистецтво жити без грошей // Дебет-Кредит. –№2. – 2012.- С. 15-18.
69. Савлук М.І., Мороз А.М., Пудовкіна М.Ф. «Гроші та кредит» Підручник: - К. 2007. 342 с.
70. Савченко О. Кассовые операции.— Харьков: Фактор, 2006. – 312 с.
71. Савчук В.П. Практическая энциклопедия. Финансовый менеджмент. – К.: «Максимум», 2009-884с.

72. Самага С.Я., Дацій Н.В., Корецькій С.О., Несторенко Н.В., Самага К.С. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. – К. Ц.Н.Л., 2006-274с.
73. Самойловський, А. Л. Комплексна оцінка фінансового стану страховки / А. Л. Самойловський // Формування ринкових відносин в Україні. – 2010. – № 4. – С. 7–10.
74. Ситник Л.С. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. К.,2009-360с.
75. Слав'юк Р.А. Фінанси підприємств: навч. посіб. Київ: ЦУЛ,2005-460с.
76. Стащук О. В., Хандучка А. М. Грошові потоки підприємства: суть та необхідність управління/ Журнал «Молодий вчений» Выпуск № 6 (09) / 2014. С.56-60.
77. Стельмах В.С., Єпіфанов А.О., Гребенюк Н.І., Міщенко В.І. Грошово - кредитна політика в Україні / За ред.. Міщенко В.І.-К.: т-во «Знання» -2006-305с.
78. Стецюк П. А. Стратегія і тактика управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств: монографія / П. А. Стецюк. – К.: ННЦ ІАЕ, 2009. – 370 с.
79. Тарасенко Н. В. Економічний аналіз: навч. посіб. -3-те видання, перероблене. - Львів: «Новий Світ - 2000», 2011. - 344 с.
80. Тарасюк Г.М., Шваб Л.І. Планування діяльності підприємства. Навч. посіб. – К.:”Каравела”, 2011. – 432 с.
81. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Навч. Посібник. К.: КНЕУ, 2008.-554с.
82. Тимош І. Оптимізація грошових потоків у системі підприємницької діяльності / І. Тимош // Економічний аналіз. – 2009. - №3. – С. 244-246.
83. Тянь Р.Б. Планування діяльності підприємства: Навч.посібник. – К.: МАУП, 1998.-156с.
84. Указ Президента України «Про застосування штрафних санкцій за порушення норм з регулювання обігу готівки» від 12 червня 1995 року за № 436/95 із наступними змінами та доповненнями.

85. Управління грошовими потоками торговельного підприємства: Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.07.05 / Г.В. Ковальчук; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. — К., 2006. — 21 с.
86. Філомомоненков О.С. Фінанси підприємств: навч. посіб. Київ: Ельга, Ніка центр, 2009-360с.
87. Фінанси підприємств: підручник/Керівник авт. Кол. І наук. Ред.. проф. А.М. Поддєрьогін. 3-тє вид., перераб. та доп. – К., КНЕУ, 2009-460с.
88. Фінанси: навч. посібю, за ред. Козаченко С.В., Петровська І.О., Петровська Д.В. – К., ЦУЛ – 2012-300с.
89. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / Г.В. Митрофанов, Г.О. Кравченко, Н.С. Барабаш та ін.; За ред. проф. Г.В. Митрофанова. – К.: Київ нац. торг.-екон. ун-т.: 2012 - 301 с.
90. Фінансовий менеджмент./За ред. Проф. Г.Г.Кірейцева. – Київ:ЦУЛ, 2002. -496 с.
91. Фінансовий менеджмент: навч.- метод.посіб. А. М. Поддєрьогін. Та ін. - К.: КНЕУ, 2006. - 294 с.
92. Харченко В.А. Система управління грошовими потоками підприємства / В.А. Харченко // Вісник економічної науки України. – 2011. – №1. –С. 161 – 164.
93. Хеддервік К. Фінансовий і економічний аналіз діяльності підприємства // К. Хеддервік; під ред. Ю.Н. Воропаєва М.: «Фінанси і статистика» – 2011. –С.321–348.
94. Хома І.Б. Фінансове моделювання управління грошовими потоками в економіці України / І.Б. Хома // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – №21.10. – С. 335 – 343.
95. Черелевский Л.М. Економічний аналіз на підприємствах промисловості і торгівлі. – К., 2009. – 473 с.
96. Шадріна Г.В. Комплексний економічний аналіз господарської діяльності. / Г.В. Шадріна – М.: ТОВ Фірма "Благовіст-В", 2014 р. – 184с.

97. Шеремет А.Д., Негашев Е.В. Методика финансового анализа деятельности коммерческих предприятий.- М.: Инфра-М, 2006-665с..

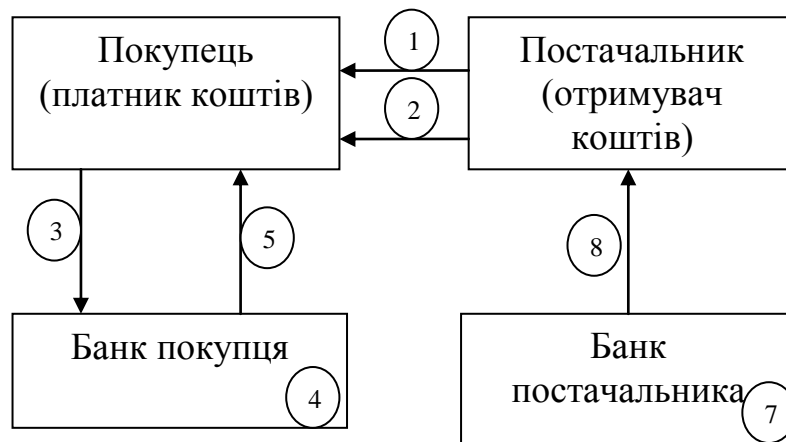
98. Шеремет А.Д. Методика фінансового аналізу. / А.Д. Шеремет, Р.С. Сайфуллин – М.: ИНФРА–М., 2015 .– 476 с.

99. Шило В.П., Верхоглядова Н.І. та ін. Аналіз фінансового стану виробничої та комерційної діяльності підприємств: навч. посіб. – К.: Кондор .2011.-240с.

100. Ясіновська І.Ф. Фінансова стійкість сільськогосподарських підприємств Львівщини, Економіка АПК / І.Ф. Ясіновська – 2013. – №5.–С.107–112.

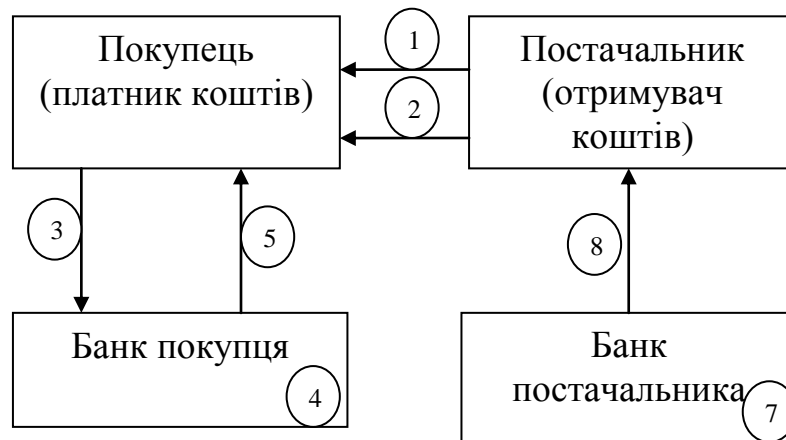
101. Яцків М.І. Теорія економічного аналізу. / М.І. Яцків – Львів: Світ, 2013. – 268с.

ДОДАТКИ

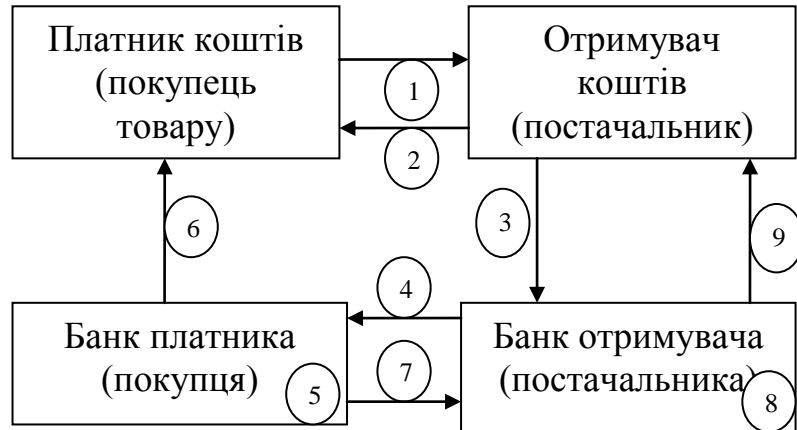
Документообіг при розрахунках платіжними дорученнями

1 — постачальник відвантажує продукцію (виконує роботи, послуги); 2 - постачальник виставляє рахунок-фактуру за продукцію, роботи, послуги; 3 покупець подає до банку, то його обслуговує, платіжне доручення; 4 — банк покупця списує з його рахунку кошти; 5 — банк покупця повідомляє покупця власника рахунку про списання коштів; 6 — банк покупця передає електронним зв'язком або надсилає платіжне доручення на відповідну суму до банку постачальника; 7 — банк постачальника (отримувача коштів) зараховує кошти на рахунок постачальника; 8 — банк постачальника повідомляє постачальника про надходження коштів на розрахунковий рахунок випискою з розрахункового рахунку.

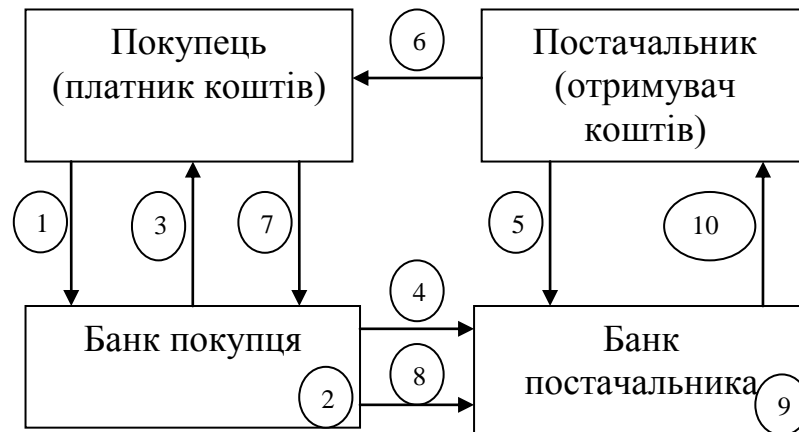
Документообіг при розрахунках платіжною вимогою-дорученням

1 — постачальник відвантажує продукцію покупцеві; 2 — разом з документами на відвантажену продукцію постачальник передає платіжну вимогу-доручення на оплату; 3 — покупець передає платіжну вимогу-доручення в банк, який його обслуговує, для переказу коштів; 4 — банк покупця (платника коштів) списує з рахунку покупця кошти; 5 — банк покупця сповіщає випискою покупця — власника рахунку про списання коштів з його розрахункового рахунку; 6 — банк покупця направляє в банк постачальника платіжну вимогу-доручення; 7 — банк постачальника зараховує кошти на рахунок постачальника (отримувача коштів); 8 — банк постачальника сповіщає постачальника (власника рахунку) про надходження коштів на рахунок (випискою з розрахункового рахунку).

Документообіг при розрахунках чеком

1 — постачальник передає товар покупцеві; 2 — покупець передає чек постачальнику; 3 — постачальник передає чек у свій банк; 4 — банк постачальника направляє чек для оплати в банк покупця; 5 — банк платника списує кошти з рахунку покупця товар; 6 — банк платника повідомляє платника про списання коштів; 7 — банк платника переказує банку постачальника відповідні кошти; 8 — банк постачальника зараховує кошти на рахунок постачальника; 9 — банк постачальника повідомляє постачальника про зарахування коштів на його рахунок.

Розрахунок з використанням акредитива

1 — покупець доручає банку, що його обслуговує, відкрити акредитив; 2 — банк покупця відкриває акредитив; 3 — банк покупця сповіщає покупця про відкриття акредитива; 4 — банк покупця повідомляє банк постачальника про відкриття акредитива постачальнику на конкретну суму; 5 — банк постачальника сповіщає постачальника про відкриття акредитива; 6 — відвантаження товару; 7 — покупець повідомляє банк про виконання умови акредитива, тобто дає наказ на розкриття акредитива; 8 — банк покупця переказує банку постачальника суму коштів з акредитива; 9 — банк постачальника зараховує кошти на рахунок постачальника; 10 — банк постачальника повідомляє про це свого клієнта.

ДОДАТОК Е
Динаміка складу і структури товарної продукції в СГ «Воля»

Вид продукції	2015 р.		2016 р.		2017 р.		2018 р.		2019 р.	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Пшениця озима	1267,2	31,59	2271,5	34,25	1900,9	31,54	1720,5	21,30	1295,3	14,21
Кукурудза на зерно	-	-	-	-	-	-	-	-	394,7	4,33
Соняшник	2390,7	59,59	3886,1	58,60	3438,7	57,06	5118,6	63,37	6103,5	66,98
Ячмінь озимий	91,6	2,28	148,2	2,24	411,1	6,82	485,2	6,01	528,3	5,80
Ячмінь ярий	6,7	0,17	114,8	1,73	147,3	2,44	6,3	0,08	-	-
Просо	-	-	91,7	1,38	15,6	0,26	25,8	0,32	-	-
Горох	-	-	-	-	-	-	-	-	140,4	1,54
Соя	-	-	-	-	-	-	-	-	71,5	0,79
Ріпак озимий	77,1	1,92	-	-	-	-	350,7	4,34	205,0	2,25
Інша продукція рослинництва	12,7	0,32	15,0	0,23	13,1	0,22	14,1	0,18	18,5	0,20
Всього по рослинництву	3846,0	95,86	6527,3	98,43	5926,7	98,35	7721,2	95,59	8757,2	96,10
ВРХ	61,7	1,54	51,4	0,78	8,8	0,15	35,3	0,44	48,5	0,53
Молоко	86,9	2,17	42,3	0,64	67,8	1,13	189,8	2,35	148,4	1,63
Інша продукція тваринництва	0,4	0,01	0,1	0,002	-	-	0,1	0,001	13,1	0,14
Всього по тваринництву	149,0	3,71	93,8	1,41	76,6	1,27	225,2	2,79	205,9	2,26
Послуги в сільському господарстві	17,0	0,43	10,3	0,16	23,0	0,38	131	1,62	149,9	1,64
Всього - продукція сільського господарства і послуги	4012,0	100	6631,4	100	6026,3	100	8077,4	100	9113,0	100